



**Republika Hrvatska**  
**Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa**

***PLAN RAZVOJA SUSTAVA  
ODGOJA I OBRAZOVANJA  
2005. – 2010.***

Zagreb, lipanj 2005.

**Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa** zahvaljuje na mišljenjima i prijedlozima tijekom razvijanja i donošenja dokumenta *Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010.:*

*Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva  
Zavodu za školstvo Republike Hrvatske  
Gospodarsko-socijalnom vijeću  
Nacionalnomu vijeću za konkurentnost  
Uredu za socijalno partnerstvo  
Hrvatskomu zavodu za zapošljavanje  
Udruzi radničkih sindikata Hrvatske  
Savezu samostalnih sindikata Hrvatske  
Udrugama ravnatelja osnovnog i srednjeg obrazovanja  
Sindikatu radnika u predškolskom odgoju i obrazovanju Hrvatske  
Hrvatskomu školskom sindikatu »Preporod«  
Sindikatu hrvatskih učitelja  
Hrvatskoj udruzi poslodavaca  
Hrvatskoj obrtničkoj komori*

*Posebnu zahvalu upućujemo Uredu Svjetske banke u Hrvatskoj*

*Također izražavamo zahvalnost i svim pojedincima koji su se plodonosno uključili u izradbu ovoga dokumenta.*

## PREDGOVOR

*Stoljeće znanja* u koje smo zakoračili, procesi globalizacije, nova znanstvena otkrića, nove tehnologije i oblici komunikacija, vrijeme isprepletenih, raznovrsnih i promjenjivih vrijednosti, imaju utjecaj i na sustav odgoja i obrazovanja.

Prateći pravce razvoja sustava odgoja i obrazovanja u Europi i svijetu, i Hrvatska prepoznaje potrebu preobrazbe svoga školskog sustava prema novim zahtjevima vremena.

Dokument *Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010.*,<sup>1</sup> strateški je razvojni dokument koji je, dana 9. lipnja 2005. godine, *Vlada Republike Hrvatske* usvojila, a koji je temeljen na sveobuhvatnu promišljanju sustava odgoja i obrazovanja te raspravljan s brojnim stručnjacima, znanstvenicima, socijalnim i drugim partnerima tijekom posljednjih godina.

Kao posebnu vrijednost dokumenta ističemo njegovu otvorenost prema poboljšanjima tijekom procesa njegove primjene.

Cilj je *Plana razvoja* usmjerivanje cjelokupne politike na unaprjeđivanje odgoja i obrazovanja kao sustava koji povezuje zakonske, kadrovske, materijalne, znanstvene i stručne pretpostavke. U obrazovnom se sustavu provodi djelatnost odgoja i obrazovanja usmjerena na opće dobro svih sudionika i društva u cjelini, kako bi se poboljšala kvaliteta obrazovanja u funkciji kulture življenja, gospodarstva i društva temeljenoga na znanju i demokratskim načelima te osiguralo pravo na obrazovanje za sve. Polazište je utvrđivanje sadržaja i djelatnosti koje trebaju pridonijeti razvoju kvalitetnijega, dostupnijeg, prilagodljivijeg i učinkovitijeg sustava obrazovanja radi stvaranja intelektualnoga i radnog ljudskog kapitala kao ključnog bogatstva hrvatske države.

Hrvatski sustav obrazovanja pruža odgojno-obrazovne usluge na razini predškolskoga odgoja, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja te sustava obrazovanja odraslih. Posebna se pozornost posvećuje cjeloživotnom učenju, radi uključivanja odraslih i nezaposlenih u prilagodljive obrazovne programe osposobljavanja za djelatno uključivanje u tržište rada.

---

<sup>1</sup> U daljnjem tekstu, *Plan razvoja*.

Danas smo suočeni s velikim izazovima koji utječu na razvoj obrazovnog sustava: od smanjenja broja stanovnika, promjena u gospodarstvu usmjerenom prema proizvodnji i uslužnim djelatnostima temeljenim na znanju, te zahtjeva za brzim stjecanjem znanja, umijeća i sposobnosti potrebnih u suvremenoj proizvodnji i društvenim djelatnostima, potrebe za cjeloživotnim obrazovanjem, pa do procesa pridruživanja Europskoj zajednici.

Posebna prioritetna područja *Plana razvoja* do 2010. godini uključuju:

- poboljšanje poučavanja i učenja u školama, razvijanje znanja i umijeća odgojiteljskoga i nastavnog osoblja te poboljšanje njihova društvenoga i materijalnog položaja;
- poboljšanja uvjeta rada u školama i njihove opremljenosti;
- razvijanje navike cjeloživotnog učenja sukladno potrebama tržišta;
- primjenu informatičko-komunikacijske tehnologije;
- jačanje preventivne uloge škole naspram društveno neprihvatljivih ponašanja;
- poticanje raznovrsnih pomoći u učenju, izvanškolskih djelatnosti i stvaranje ozračja koje školu čini zajednicom u kojoj se uči i u kojoj se grade bliski i snošljivi međuljudski odnosi;
- poboljšanje upravljanja odgojno-obrazovnim ustanovama i uvođenje sustava praćenja i vrjednovanja odgojno-obrazovne djelatnosti;
- racionalizaciju i decentralizaciju sustava obrazovanja;
- povećanje izravne potpore regionalnomu razvoju,
- povećanje uključenosti obitelji, lokalne zajednice, socijalnih i drugih partnera u unapređenje sustava;
- inovativne pristupe u odgojnom i obrazovnom procesu;
- jačanje nacionalnih i kulturnih vrjednota;
- jačanje svijesti o pripadnosti europskomu kulturnome krugu.

Nabrojene i ostale djelatnosti trebale bi ujednačiti kvalitetu cjelokupnoga sustava odgoja i obrazovanja, učiniti ga dostupnim svima, te unaprijediti izobrazbu trajnoga profesionalnog usavršavanja učitelja i nastavnika na području Republike Hrvatske.

Primjena *Plana razvoja* ostvarit će se u sklopu sustava financiranja *Vlade Republike Hrvatske* i uz zajam *Svjetske banke*, pristupnih fondova Europske Unije za države kandidatkinje te iz drugih izvora. U tome je pogledu od iznimne važnosti spremnost države povećati izdvajanje sredstava za odgoj i obrazovanje kako bismo se približili europskom prosjeku. Predložene mjere Vlade za unapređenje obrazovanja i osposobljavanja, osobito u pogledu poboljšanja

obrazovne infrastrukture te prilagodbe srednjeg školstva potrebama mladih ljudi, zahtijevat će učinkovitiju raspodjelu i racionalno korištenje financijskih sredstava.

Primjena se *Plana razvoja* temelji na izradbi godišnjega plana djelatnosti koji izrađuje *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa* radi redovita praćenja izvedbe zacrtanih sadržaja.

Vrjednovanje *Plana razvoja* provest će se 2006. i 2009. godine.

## SADRŽAJ

### PREDGOVOR

<b>1. UVOD</b> .....	<b>1</b>
<b>2. PROMJENE U OKRUŽENJU</b> .....	<b>5</b>
2. 1. Utjecaj društvenih i gospodarstvenih promjena na odgoj i Obrazovanje .....	5
2. 2. Demografski trendovi .....	6
2. 3. Promjene na tržištu rada .....	7
2. 4. Regionalni razvoj .....	8
2. 5. Financiranje odgoja i obrazovanja .....	8
2. 6. Globalizacija i pristupanje Europskoj Uniji .....	9
<b>3. PRIORITETI U RAZVOJU ODGOJA I OBRAZOVANJA</b> .....	<b>11</b>
3. 1. Pобољшanje kvalitete i učinkovitosti odgoja i obrazovanja .....	11
3. 1. 1. Razvijanje poučavanja i učenja .....	12
3. 1. 2. Razvijanje veza između obrazovanja i svijeta rada .....	13
3. 1. 3. Razvijanje obrazovnih mogućnosti za odrasle .....	13
3. 1. 4. Pобољшanje odgojno-obrazovnih mogućnosti i jednakost pristupa .....	14
3. 2. Poticanje trajnoga profesionalnog razvoja nastavnika/ca i drugih zaposlenika/ca u obrazovanju .....	16
3. 3. Razvoj strategija upravljanja odgojno-obrazovnim sustavom i njegova učinkovitost .....	20
3. 3. 1. Učvrščivanje sustava upravljanja .....	20
3. 3. 2. Povećanje financijskih sredstava za odgojno- obrazovni sustav .....	21
3. 3. 3. Mjere za poboљшanje praćenja obrazovanja .....	21
3. 4. Odgoj i obrazovanje za društvenu povezanost (koheziju), gospodarstveni rast i razvoj .....	22
3. 4. 1. Razvijanje sustava vanjskog vrjednovanja Obrazovanja .....	24
<b>4. CILJEVI RAZVOJA ODGOJA I OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ</b> .....	<b>25</b>
4. 1. Predškolski odgoj i osnovno obrazovanje .....	25
4. 1. 1. Predškolski odgoj i obrazovanje .....	25
4. 1. 2. Osnovno obrazovanje .....	26
4. 2. Srednje obrazovanje .....	31
4. 2. 1. Odgoj i obrazovanje u srednjim školama .....	31
4. 2. 2. Gimnazije i umjetničke škole .....	33
4. 2. 3. Strukovne škole .....	34

4.	3.	Visoko obrazovanje .....	36
	4.	3. 1. Sveučilišni i stručni studiji .....	36
	4.	3. 2. Razvoj obrazovanja odgojiteljskoga i nastavnog osoblja .....	39
	4.	3. 3. Financiranje visokog obrazovanja .....	43
4.	4.	Obrazovanje i osposobljavanje odraslih .....	44
<b>5.</b>		<b>DODATAK</b>	

## 1. Uvod

Uzimajući u obzir procese globalizacije i procese stabilizacije kroz koje Hrvatska prolazi, gospodarsko restrukturiranje i pritiske konkurentnosti, demografske čimbenike kao i potrebu za modernizacijom i razvijanjem društva i gospodarstva temeljenih na znanju, javlja se potreba za učinkovitom promjenom u planiranju razvoja sustava odgoja i obrazovanja. Kako bi se osigurao kontinuitet, nova se obrazovna politika oslanja na očuvanje temeljnih vrijednosti hrvatskoga društva, na dosadašnje obrazovne dokumente i uspješnu praksu, a i na nove smjernice i djelatnosti radi razvoja odgojno-obrazovnoga sustava u skladu s najsvremenijim svjetskim i europskim standardima.

Pružanje obrazovnih usluga još je uvijek u velikoj mjeri u ovlasti državnih i mjesnih vlasti. No, kao rezultat demokratskih promjena, privatne obrazovne ustanove, ustanove za stručno usavršavanje, kao i civilni sektor, postali su dio odgojno-obrazovnog sustava.

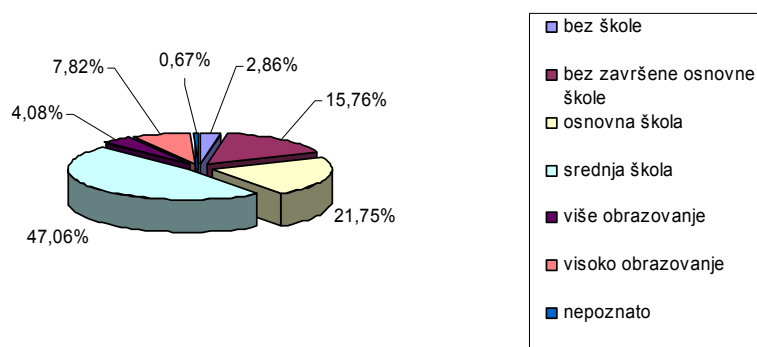
Stupanj obrazovanosti u Hrvatskoj niži je po mnogočemu od međunarodnih prosjeka. Prema *Popisu stanovništva iz 2001. godine*,<sup>2</sup> 2,86% (105.332) stanovništva nije završilo niti jednu školu, 15,76% (580.379) stanovništva nije završilo osnovnu školu, 21,75% (801.168) stanovništva završilo je samo osnovnu školu, 47,06% (1.733.198) stanovništva ima završenu srednju školu, 4,08% (150.167) stanovništva ima više, a 7,82% (287.867) visoko obrazovanje, dok za 0,67% (24.715) stanovništva stupanj obrazovanja nije poznat. Ovdje je bitno napomenuti da se ovi podatci odnose na ukupno stanovništvo starije od 15 godina.

---

<sup>2</sup> Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001., <http://www.dzs.hr/Hrv/Popis%202001/popis20001.htm>.



Grafikon 1. Stanovništvo u dobi od 15 i više godina prema razini završene škole u postotcima



U pogledu podataka o uključenosti u odgojno-obrazovni sustav, isti pokazuju raspon od gotovo potpune uključenosti djece u osnovno obrazovanje, pa do, prema europskim standardima, ispodprosječne uključenosti u visoko školstvo. Prema službenim podacima, 96,5% djece uključeno je u osnovno obrazovanje. Otprilike 79,2% djece po završetku osnovne škole upiše se u srednje škole, dok ih približno 69,5% srednju školu završi u roku.

U ustanove visokog obrazovanja u akademskoj godini 2000./2001., ukupno je bilo upisano 120.000 studenata/ica, odnosno 31% mladih između 20. i 24. godine. Prema službenim podacima, svega 33% studenata/ica završi upisani studij, a svega 8% ih diplomira u propisanome roku.

Dio naslijeđa bivšega jugoslavenskog obrazovnog sustava je organiziranje nastave u više smjena. Prema podacima MZOŠ-a za školsku godinu 2004.-2005., postotak osnovnih škola u kojima se nastava izvodi u dvije smjene je 25,45%, a u tri 6,21%. Prema istome izvoru, postotak srednjih škola koje izvode nastavu u dvije smjene je 76,24%.<sup>3</sup> Prema procjenama *Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa*, 82,5% učenika/ca osnovne škole i 88,0% učenika/ca srednjih škola pohađa nastavu organiziranu u dvije ili tri smjene. Ovo je očita zapreka razvijanju škola kao cjelodnevnih

<sup>3</sup> Tablica 4., vidi u Dodatku.

centara za učenje koja također otežava i profesionalno usavršavanje nastavnika/ca.

Postoje i regionalne razlike u stupnju obrazovanja stanovništva, koje su najuočljivije prema udjelu broja nepismenih u određenoj regiji u usporedbi s ukupnom nepismenošću u Hrvatskoj. Županije koje imaju ispodprosječnu razinu razvoja, kao Požeško-slavonska, Zadarska, Šibensko-kninska, Vukovarsko-srijemska, Sisačko-moslavačka i Ličko-senjska, imaju udio nepismenosti veći od 3%.

Međutim, sam broj nepismenih u Hrvatskoj, u usporedbi s drugim zemljama, i nije puno veći. Daleko veći problem predstavlja velik broj odraslih koji nisu završili ili nikada nisu upisali osnovnu školu, kao i značajan broj onih koji su završili samo srednju školu. Visoka i dugotrajna nezaposlenost onih koji su završili srednju školu traži posebno preispitivanje srednjeg obrazovanja i njegovu prilagodbu tržištu.

O udjelu odraslih u obrazovanju u osnovnoškolskim programima ne postoje sustavno prikupljeni podatci, dok postoje neki podatci o broju odraslih u srednjem školstvu. Tako je, primjerice, u školskoj godini 2000./2001. neki od verificiranih srednjoškolskih programa pohađalo 25.000 odraslih, od kojih je 90% mlađih od 30 godina.<sup>4</sup> Oko 11.000 polaznika dobilo je potvrđnice (certifikate) o završenom programu osposobljavanja i dodatnog usavršavanja.

Kvaliteta se obrazovanja načelno osigurava visokim standardom obrazovanosti nastavnika/ca. Stoga je važno obratiti posebnu pozornost na njihovo obrazovanje i trajni profesionalni razvoj.

Tablica 1. Struktura obrazovanja nastavnika/ca u Hrvatskoj<sup>5</sup>

	SSS	VŠS	VSS	VSS/M	VSS/D
<b>Osnovna škola</b>	5,16%	43,7%	50,76%	0,37%	0,01%
<b>Srednje škole</b>	5,18%	6,48%	84,76%	1,44%	0,13%

Postoji nerazmjer između stupnja obrazovanja nastavnika/ca i njihovih stvarnih znanja, umijeća i sposobnosti, što se može pripisati programskim i izvedbenim neujednačenostima dodiplomskoga studija te neprimjerenim i neprovjerenim učincima stručnog usavršavanja.

<sup>4</sup> Podaci o obrazovanju odraslih 2000./2001. Birotehnika CDO, 2002., Zagreb.

<sup>5</sup> Baza podataka o kadrovima u školstvu MZOŠ-a 2004./2005.

Nezaposlenost mladim ljudima otežava uključivanje u aktivno društvo. Obvezno obrazovanje traje osam godina, što znači da ga učenici/ce napuštaju s oko 15 godina starosti. Njihovi su izgledi za zapošljavanje minimalni, uzme li se u obzir ekonomsko stanje i stupanj nezaposlenosti, pa je posebna pozornost usmjerena na preobrazbu strukovnih škola, koje bi trebale imati široku lepezu mogućnosti obrazovanja i osposobljavanja u skladu s potrebama poslodavaca i stvarnoga tržišta rada.

Potrebe za povećanjem ulaganja u obrazovanje uvjetovane su visokim standardima obrazovnih sustava razvijenih društava s kojima težimo uskladiti hrvatsko obrazovanje. Prioriteti financiranja i raspodjele ukupne količine sredstava izrađivat će se na temelju analize i praćenja potreba odgojno-obrazovnoga sustava na svim razinama.

Kada se govori o financiranju obrazovanja u Hrvatskoj, postavlja se pitanje raspodjele financijskih sredstava različitim podsustavima odgoja i obrazovanja: predškolskom, osnovnom, srednjem, odnosno visokom.

Način financiranja odgoja i obrazovanja dodatno mora uzeti u obzir različite demografske promjene u zemlji kao i činjenicu smanjenja broja stanovništva školske dobi, a što utječe na ljudski kapital te na raspodjelu proračunskih sredstava za obrazovanje. Demografske promjene nisu jednake u svim dijelovima zemlje, stoga financiranje obrazovanja mora uzeti u obzir i regionalne razlike.

## **2. PROMJENE U OKRUŽENJU**

### **2. 1. Utjecaj društvenih i gospodarstvenih promjena na odgoj i obrazovanje**

Zadaća je odgojno-obrazovnoga sustava izgrađivati i stvarati intelektualni, radno sposoban i humanistički usmjeren ljudski potencijal na dobrobit vlastite zemlje kao i za opće dobro.

Odgoj i obrazovanje imaju ključnu ulogu u osposobljavanju djece, mladih i odraslih za ravnopravno uključivanje u društvenu zajednicu i svijet rada, bez obzira na njihovo društveno podrijetlo. Pred obrazovnim se sustavom nalazi izazov promicanja i održavanja nacionalnih, kulturoloških i humanističkih vrijednosti koje pogoduju razvoju osjećaja zajedništva, prihvaćanja i poštovanja različitosti, solidarnosti, odgovornosti za održivi razvoj, kao i poticanje djelatnog građanstva i razvijanja demokratskoga društva u cjelini. Preduvjet aktivnom uključenju ljudi u gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju je ovladavanje osnovnom razinom jezičnoga, prirodoslovno-matematičkoga, informatičkoga i društveno-humanističkoga obrazovanja. Prevelika razlika u obrazovanju i promjenljive gospodarstvene i društvene prilike, mogu ograničiti mogućnosti nastavka obrazovanja i dovesti do isključivanja pojedinaca i skupina iz obrazovnoga sustava. Jedan od najvećih rizika hrvatskoga obrazovnog sustava upravo je pitanje prilagodbe potrebama i brzim promjenama u društvu.

Pristupanje Europskoj Uniji donosi nove izazove hrvatskomu obrazovnom sustavu, kao što su postizanje bolje kvalitete, fleksibilnosti, mobilnosti te mogućnosti odgovaranja na potrebe i promjene kako u hrvatskom društvu tako i europskoj zajednici. Politika Europske Unije u odnosu na mobilnost radne snage može imati za posljedicu odlazak iz zemlje upravo mladih ljudi, posebice visoko obrazovanih (u obliku »odljeva mozgova«). Kako bi se takvi rizici izbjegli, potrebno je usklađeno djelovanje društveno-političke zajednice.

Jedan od preduvjeta aktivnog uključenja ljudi u informacijsko društvo je njihova osposobljenost za korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT, od engl. Information and Communication Technology) u svakodnevici. Obrazovni se sustavi moraju suočiti s izazovima i potrebama informacijskoga društva u kojem informacijska i komunikacijska tehnologija otvara široke mogućnosti cjeloživotnog učenja i obrazovanja. Uzimajući u obzir činjenicu da je informacijsko-komunikacijska tehnologija (ICT) izvršila značajan utjecaj na radno okruženje i svakidašnji život ljudi i

postala neizostavnom kompetencijom, srednjoročni i dugoročni ciljevi obrazovanja moraju sadržavati mjere kojima bi se korištenje ICT-ja proširilo, pridonoseći demokratizaciji procesa učenja i ostvarenju načela fleksibilnoga i individualiziranog obrazovanja za sve.

## 2. 2. Demografski trendovi

U razdoblju od 2000. do 2020. godine predviđa se smanjenje ukupnoga broja stanovništva u Hrvatskoj za 5,1%, što iznosi pad s 4.380.000 u 2000. godini na 4.158.000 stanovnika u 2020. godini.<sup>6</sup> Demografska će se struktura značajno promijeniti te se osobito predviđa smanjenje stanovništva mlađe dobi. Tako se do 2010. godine predviđa smanjenje dobne skupine mladih od 11 do 18 godina za oko 24%, s tendencijom pada i nakon 2010. godine.

Tablica 2. Predviđeni broj djece školske dobi i mladih za razdoblje 2000. – 2020. godine

Dob	2000.	2010.	Promjena 2000. – 2010. /%	2020.	Promjena 2000. – 2020. /%
7	47.000	43.000	-8,5	39.000	-17,0
8-10	198.000	178.000	-10,0	165.000	-16,7
11-18	479.000	365.000	-23,8	336.000	-30,0
<b>Ukupan broj učenika/ca</b>	724.000	586.000	-19,5	540.000	-25,4
<b>Ukupan broj stanovnika</b>	4.380.000	4.285.000	-2,2	4.158.000	-5,1

Razvojem gospodarstva utemeljenoga na znanju, rast će potražnja za obrazovanim stanovništvom. Istodobno, postoje skupine mladih koji upišu i ne završe srednje ili visoko obrazovanje, kao i skupine mladih koje ne nastavljaju školovanje nakon završene srednje škole. Taj problem traži poduzimanje onih mjera u obrazovnom sustavu za učenike/ce na kraju srednjeg obrazovanja koje će ih zadržati u sustavu i povećati im mogućnosti zapošljavanja.

<sup>6</sup> Svjetska banka, *Statistički podaci o obrazovanju*, 2004.

Četiri su osnovna načina kojima bi obrazovni sustav mogao odgovoriti na taj problem:

- povećati broj mladih ljudi koji završe srednjoškolsko obrazovanje;
- razvijati sustav usluga profesionalnog obavješćivanja i savjetovanja dostupan ovim skupinama korisnika u sklopu cjeloživotnog profesionalnog usmjerivanja;
- poticati uključenost odraslih sa završenom osnovnom školom u programe izobrazbe odraslih;
- ulagati u podizanje kvalitete poučavanja i učenja na svim stupnjevima obrazovanja.

Manjak će radne snage negativno utjecati na gospodarstveni razvoj. Predviđene teškoće pristupa tržištu rada, koje su rezultat demografskih i gospodarstvenih promjena, upućuju na potrebu poboljšanja učinkovitosti obrazovnog sustava, čime se mladima omogućuje da i nakon završenoga osnovnog i srednjeg obrazovanja stječu potrebna znanja i umijeća radi bolje zapošljivosti. Ovo ima za pretpostavku povećanje sudjelovanja u programima obrazovanja i osposobljavanja za odrasle.

### **2. 3. Promjene na tržištu rada**

Potreba će za znanjem rasti. Procjenjuje se da će potražnja za pružanjem intelektualnih usluga zabilježiti najbrži rast, osobito u područjima informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT).<sup>7</sup> Najznačajniji pad u potrazi za radnom snagom očekuje se kod onih s nižom naobrazbom.

Brojni poslovi zahtijevat će iznimno dobro poznavanje moderne tehnologije, a struktura će zanimanja sve više počivati na potrebi cjeloživotnog učenja. Temeljne zajedničke kompetencije sustava obveznoga i stručnog usavršavanja razvijat će se prema europskim standardima.

Pred obveznim se sustavom odgoja i obrazovanja, kao i stručnim usavršavanjem, naglašavaju zajednički ciljevi poučavanja i razvijanja: jezičnih i komunikacijskih vještina, informacijsko-komunikacijske pismenosti, razumijevanje matematike i prirodnih znanosti, znanje stranih jezika, socijalne kompetencije i poduzetništvo, te naučiti kako učiti, uz stjecanje opće kulture.

---

<sup>7</sup> Izvor: Svjetska banka, *Statistički podaci o obrazovanju*, 2004.

Nacionalno vijeće za konkurentnost, »55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske - Obrazovanje za rast i razvoj«, 2004.

[http://nvk.multilink.hr/dokumenti/119\\_\\_\\_NVK%2055%20Preporuka.pdf](http://nvk.multilink.hr/dokumenti/119___NVK%2055%20Preporuka.pdf).

U uvjetima brzih društvenih i gospodarstvenih promjena, pa tako i promjena na tržištu rada, potrebno je uskladiti i povezati predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje te obrazovanje i osposobljavanje odraslih. Mlade naraštaje treba pripremati za djelovanje u uvjetima budućih promjenjivih potreba, pa je zajedno sa socijalnim i gospodarstvenim partnerima važno procjenjivati buduće potrebne profile radne snage.

#### **2. 4. Regionalni razvoj**

Dugoročno, očekuje se kako će bolje obrazovanje, uz povoljne promjene u gospodarstvu usklađene s potrebama tržišta rada, pridonijeti smanjenju stope nezaposlenosti. Očekuje se i poticanje gospodarstvenoga razvoja u funkciji revitaliziranja populacijski ugroženih područja.

Razlike među pojedinim područjima Republike Hrvatske ublažavat će se planiranim provođenjem mjera koje trebaju pridonijeti ujednačivanju nerazvijenih s razvijenim područjima osiguravajući im društvenu povezanost (primjerice, učenje na daljinu).

I Europska se Unija bavi pitanjem regionalnih nejednakosti, ponudom i provođenjem vlastitih smjernica i politika. Republika će Hrvatska koristiti namjenske fondove Europske Unije za poticanje i razvoj gospodarstvene politike te jačanje društvene povezanosti slabije razvijenih područja.

#### **2. 5. Financiranje odgoja i obrazovanja**

Razvoj će obrazovanja u Hrvatskoj ovisiti o materijalnim ulaganjima koje će Republika Hrvatska moći izdvajati. Godine 2004. javni izdatci Republike Hrvatske činili su više od 50% BDP-a, što je, u usporedbi s drugim zemljama pristupnicama i kandidatkinjama za Europsku Uniju, vrlo visok postotak. Procjenjuje se da su za potrebe temeljitijega i održivog unapređenja sustava odgoja i obrazovanja potrebna značajna sredstva, a najhitnije interventno povećanje trebalo bi iznositi više od 1% BDP-a.<sup>8</sup>

*Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa* pruža najveću financijsku potporu obrazovnomu sustavu. Uz MZOŠ i druga ministarstva i mjesna vlast izdvajaju sredstva za odgoj i obrazovanje. Kada se vrši procjena udjela izdataka u BDP-u za

---

<sup>8</sup> *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa*, Odjel za statistiku.

obrazovni sustav, bitno je istaknuti sve izvore financiranja, kako bi se dobila stvarna slika ulaganja. Primjerice, cijeli proračun Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa činio je 4,1% BDP-a u 2004. godini. Zbrojimo li izdatke za obrazovanje koje je izdvojilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i pribrojimo li ulaganja drugih ministarstva i mjesnih vlasti, tada izdatci za sustav odgoja i obrazovanja iznose 4,3% od ukupnog BDP-a za 2004. godinu.

Financiranje odgoja i obrazovanja zahtijeva u fazi planiranja praćenje stvarnih udjela sredstava državnoga proračuna i predviđanje mogućnosti povećanja ukupnih sredstava. Potrebno je u procesu planiranja definirati financiranje razvoja odgojno-obrazovnoga sustava i s izvanjskim sredstvima.

Sredstva za odgoj i obrazovanje postupno će rasti i približavati se izdvajanjima europskih zemalja.

Radi rasterećivanja državnih davanja i uključivanja društva u obrazovni proces, za strukovno obrazovanje mogu izdvajati, osim države, poduzeća, pojedinci i specijalizirana predstavništva za rad koja žele ubrzati proces zapošljavanja.

## **2. 6. Globalizacija i pristupanje Europskoj Uniji**

Globalizacija ekonomije podrazumijeva i sve izraženiju podjelu rada, rastuću konkurenciju, promjene u strukturi zanimanja te promjene potrebnih znanja i umijeća. Kao rezultat globalizacije očekuje se i povećanje mobilnosti studenata/ica. Ove će promjene utjecati i na obrazovni sustav.

Potrebno je, dakle, uzimajući u obzir veće mogućnosti studentske mobilnosti, zadržati korisnike obrazovnih usluga tako što ustanove obrazovanja i osposobljavanja moraju nuditi primjenjive sadržaje uz visoku kvalitetu poučavanja.

Europska je Unija posljednjih godina značajno pojačala svoje djelovanje u područjima obrazovanja i istraživanja, iako je stvarna ovlast povjerena državama domaćinima. Razmjenom iskustava uspješne prakse u obrazovanju, kao što su osposobljavanje nastavnika/ca, razvijanje umijeća učenja stranih jezika, usvajanje informacijske i komunikacijske tehnologije, financiranje, upravljanje, savjetovanje te neformalno učenje i poučavanje, uz praćenje rezultata temeljem dogovorenih pokazatelja i mjerila,<sup>9</sup> u Europi se razvija međusobno povezani prostor obrazovanja i istraživanja u

---

<sup>9</sup> [http://europa.eu.int/comm/education/index\\_en.html](http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html).



kojem bi i Hrvatska trebala odrediti svoj profil u ključnim područjima znanja.

Međunarodna natjecanja za nadarene učenike/ce i studente/ice te nastavnike i istraživače dobivaju na važnosti, a Hrvatska mora osigurati u svom sustavu obrazovanja i istraživanja uvjete koji će joj omogućiti suradnju s drugima. Europa udružuje sredstva za obrazovanje kako bi ojačala njegov utjecaj na globalnoj razini, a Hrvatska će ubrzo biti vrjednovana prema visokim standardima razvijenih država Europske Unije.

Pristupanje Europskoj Uniji za Hrvatsku znači pretpostavku da ima sustav odgoja i obrazovanja koji se kvalitetom približava zemljama članicama.

Globalizacija i međuovisnost svijeta koju ona donosi prihvaćena je kao proces u kojem se ne gube nacionalni identitet i interes, pa je strateški dokument od kojeg se pošlo u promjene sustava odgoja i obrazovanja »Deklaracija o znanju - Hrvatska temeljena na znanju i primjeni znanja« *Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* iz 2004. godine.<sup>10</sup>

*Plan razvoja* oslanja se i na načela i ciljeve *Lisabonske deklaracije*<sup>11</sup> »Obrazovanje i stručno usavršavanje do 2010. godine«, iz 2000. godine koja poziva zemlje članice na osuvremenjivanje obrazovnih sustava kako bi Europska Unija postala najkonkurentnija i najdinamičnija, na znanju utemeljena ekonomija.

Jednako tako, *Plan se razvoja* poziva i na *Kopenhagensku deklaraciju*<sup>12</sup> (2002.) europskih ministara ovlaštenih za strukovno obrazovanje te na *Bolonjsku deklaraciju*<sup>13</sup> koja se odnosi na uspostavu europskoga prostora visokog obrazovanja do 2010. godine, a koja je od ključne važnosti za promicanje teritorijalne i profesionalne mobilnosti građana i njihovo zapošljavanje. Republika je Hrvatska potpisala *Bolonjsku deklaraciju* 2001. godine.

---

<sup>10</sup> <http://www.hazu.hr/Deklaracija.pdf>.

<sup>11</sup> [http://europa.eu.int/growthandjobs/index\\_en.htm](http://europa.eu.int/growthandjobs/index_en.htm).

<sup>12</sup> [http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/declaration\\_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/declaration_en.pdf).

<sup>13</sup> [http://www.mzos.hr/Download/2005/05/03/Bolonjska\\_deklaracija.pdf](http://www.mzos.hr/Download/2005/05/03/Bolonjska_deklaracija.pdf).

### 3. PRIORITETI U RAZVOJU ODGOJA I OBRAZOVANJA

Za hrvatski je odgojno-obrazovni sustav od iznimne važnosti da se temelji na jasnim prioritetima i ciljevima. Ovo poglavlje opisuje četiri ključna razvojna prioriteta:

1. poboljšanje kvalitete i učinkovitosti odgoja i obrazovanja,
2. poticanje trajnoga profesionalnog usavršavanja nastavnika/ca i drugih zaposlenika/ca u obrazovanju,
3. razvoj strategija upravljanja odgojno obrazovnim sustavom i njegova učinkovitost,
4. odgoj i obrazovanje za društvenu povezanost (koheziju), gospodarstveni rast i razvoj.

#### 3. 1. Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti odgoja i obrazovanja

Radi unapređenja obrazovnoga sustava, posebna pozornost usmjerena je na osuvremenjivanje sadržaja i metoda rada u školama, vrjednovanju postignuća i trajnom profesionalnom usavršavanju nastavnika. Poseban cilj odnosi se na decentralizaciju upravljanja obrazovanjem. Cjelokupan sustav odgoja i obrazovanja u svojoj ponudi i provedbi osnažit će se usklađivanjem s obrazovnim standardima Europske Unije.

- *Unaprijedit će se kvaliteta učenja i poučavanja u vrtićima, osnovnim i srednjim školama kao temelj cjeloživotnom učenju.*
- *Praksa usvajanja činjeničnoga, odnosno, šireg opsega enciklopedijskoga znanja u obrazovanju, zamijenit će se razvijanjem sposobnosti razumijevanja, rješavanja problema i praktične primjene znanja uz stjecanja umijeća koja pridonose kvaliteti življenja učenika u suvremenom svijetu.*
- *U svrhu modernizacije izobrazbe u najširem smislu riječi, koristit će se informatičko komunikacijska tehnologija (ICT), s ciljem omogućivanja cjeloživotnog učenja svim zainteresiranima, posebice onima u predškolskom, osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju te sustavu obrazovanja odraslih. U 2005. godini započet će rad i sustavna primjena projekta »Izgradnja središnjeg eLearning portala Republike Hrvatske«.<sup>14</sup>*
- *Posebni odgojno-obrazovni programi nudit će se ciljanim skupinama kao što su, primjerice, manjine, mladi ljudi i odrasli s niskim obrazovnim postignućima, osobama s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama te onima koji žive u seoskim ili*

<sup>14</sup> <http://www.mzos.hr/default.asp?jezik=&ru=782&sid=>.

*udaljenim krajevima i u područjima od posebnoga državnog interesa.*

- *Uspostavit će se sustav vanjskog vrjednovanja standardiziranim postupcima kako bi se razvijala, nadzirala i poboljšala učinkovitost praćenja usvojenosti znanja i umijeća, cjelokupnog praćenja rada škola i rada nastavnog osoblja.*
- *Učinkovitost visokog obrazovanja poboljšat će se mjerama koje će pridonijeti smanjenju broja studenata/ica koji/e odustaju od studija kao i završavanju studija u redovnom roku.*

### **3. 1. 1. Razvijanje poučavanja i učenja**

Procesi učenja i poučavanja težit će poticanju cjeloživotnog učenja, uvažavanju društvenih i individualnih potreba radi lakše zapošljivosti. Primjerenom i djelotvornom potporom, pomagat će se učenicima i zadržati ih u procesu školovanja. Razvijat će se podupiruće ozračje, poticati partnerski odnosi, dok će se učeći sadržaji povezivati sa životom. Priznat će se znanja, umijeća i sposobnosti stečeni u okviru neformalnog učenja.

- *Utvrđit će se i izraditi Hrvatski nacionalni obrazovni standard za osnovno i srednje obrazovanje.*

Razvijat će se novi načini poučavanja i učenja u razredu i izvan škole. To će se postići poboljšanjem početnog obrazovanja nastavnika/ca, poboljšanjem pripravnštva za mlađe nastavnike/ce, intenzivnim trajnim profesionalnim usavršavanjem nastavnika/ca kao i stručnim usavršavanjem ravnatelja/ca i stručnih suradnika/ca.

- *Uvest će se sustav trajne potpore stručnom usavršavanju nastavnika/ca i ravnatelja koji će im pomoći unaprijediti kvalitetu poučavanja, učenja i upravljanja u školama.*

Poseban izazov unapređenju nastave čine »ranjive skupine« učenika/ca kojih je u hrvatskom obrazovnom sustavu oko 15 do 20%. Cilj je razvijati fleksibilne školske i izvanškolske ponude prema svim učenicima sprječavajući obrazovnu i socijalnu isključenost.

- *S ciljem rane intervencije i prevencije, poduzet će se mjere za unapređenje poučavanja djece i mladih ljudi s posebnim obrazovnim potrebama, te razvijati različiti oblici savjetovanja za polaznike i njihove obitelji na svim stupnjevima obrazovanja.*
- *Poduprijet će se razvoj informatičkog obrazovanja u obrazovnim ustanovama za početno i trajno profesionalno usavršavanje nastavnog osoblja.*

- *Kako bi se spriječilo društveno raslojavanje i isključenost pojedinaca i skupina, poduzimat će se mjere koje će omogućiti ujednačenost pristupa obrazovnim uslugama u cijeloj Republici Hrvatskoj.*

### **3. 1. 2. Razvijanje veza između obrazovanja i svijeta rada**

Znanstveno-tehnološki razvoj, društvene promjene i promjene u organizaciji i sadržajima rada, ključne su suodnosne točke za razvoj obrazovanja. Učenje uz rad postaje iznimno važan oblik profesionalnog usavršavanja, a inovacije su često interdisciplinarne i rezultat su timskoga rada. U sustavu je obrazovanja stoga potrebno uspostavljanje regionalnih, interdisciplinarnih mreža koje će osiguravati potrebnu suradnju između sustava obrazovanja, istraživanja i svijeta rada.

Povezivanje obrazovanja sa svijetom rada, ključni je čimbenik u oblikovanju hrvatskoga sustava obrazovanja sposobnog da odgovori potrebama tržišta i društva, čime se povećava mogućnost zapošljavanja. Zbog toga je potrebno razvijati jedinstveni sustav školskoga i profesionalnog usmjerivanja, koji je u zemljama Europske Unije prepoznat kao »alat« jedinstvene politike obrazovanja i zapošljavanja.

- *U osmišljavanju, razvijanju i primjeni odgojno-obrazovne politike na svim stupnjevima obrazovanja pozvani su svi zainteresirani društveni, gospodarstveni i socijalni partneri.*
- *Uvest će se obrazovanje za poduzetništvo kao razvojni sadržaj unutar postojećih predmeta i djelatnosti od predškolskog odgoja, osnovne škole do visokog obrazovanja i obrazovanja odraslih, uz ciljano profesionalno usavršavanje i potporu odgojno-obrazovnom osoblju.*

### **3. 1. 3. Razvijanje obrazovnih mogućnosti za odrasle**

Jedan je od glavnih ciljeva razvoja obrazovnog sustava povećanje mogućnosti uključivanja odraslih u obrazovni sustav. Odgovornost je obrazovnog sustava omogućiti odraslomu stanovništvu razvijanje znanja i umijeća potrebnih za život i rad. Obrazovanje odraslih ima i bitnu ulogu u zadovoljavanju potreba tržišta rada.

- *Naglasak će biti na osposobljavanju odraslih koji imaju niža obrazovna postignuća, s potrebnim umijećima pismenosti te numeričkim i strukovnim vještinama koje pridonose zapošljivosti.*

- *Provoditelji nacionalnog obrazovanja odraslih pridonijet će sustavu obrazovanja razradom stupnjeva postignuća usklađenim s onima Europske Unije.*<sup>15</sup>

### **3. 1. 4. Poboljšanje odgojno-obrazovnih mogućnosti i jednakost pristupa**

#### *a. Jednakost pristupa odgoju i obrazovanju*

Svatko mora imati jednako pravo na odgoj i obrazovanje te osposobljavanje prema vlastitim sposobnostima, potrebama i individualnom razvoju, bez obzira na materijalno stanje. Ostvarivanje dostupnosti obrazovanja u tome pogledu jedan je od elemenata uspješnog sprječavanja društvene isključenosti.

Radi osiguravanja jednakih preduvjeta za horizontalnu i vertikalnu prohodnost, svim mladim ljudima treba osigurati jednakost u pristupu postignućima.

- *Ustavom Republike Hrvatske jamči se obvezatno i besplatno osnovno obrazovanje svakomu pod jednakim uvjetima (čl. 65).*<sup>16</sup>
- *Državna tijela i lokalna zajednica surađivat će radi omogućavanja jednakosti pristupa predškolskom odgoju i obveznom obrazovanju u cijeloj zemlji za sve, s posebnim naglaskom na poboljšanju stanja u manje razvijenim područjima (seoska, otočna, brdsko-planinska, demografski ugrožena i ratom pogođena).*
- *U skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina<sup>17</sup> i Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina,<sup>18</sup> osigurat će se odgoj i obrazovanje koje odgovara potrebama pripadnika nacionalnih manjina. Obrazovanje Roma provodit će se u skladu s Nacionalnim programom za Rome<sup>19</sup> i Akcijskim planom<sup>20</sup> koje je donijela Vlada Republike Hrvatske.*
- *Poticat će se društvena i privatna inicijativa za otvaranje dječjih vrtića s različitim vrstama programa predškolskog odgoja kako bi svako dijete moglo biti uključeno u neki od njih.*

<sup>15</sup> Europass je skup obrazaca Europske komisije koji prevode nacionalna kvalifikacijska postignuća u zajednički format i međunarodni jezik. <http://europass.cedefop.eu.int/html/index.htm>.

<sup>16</sup> *Ustav Republike Hrvatske*, <http://www.usud.hr/htdocs/hr/ustavrh.htm>.

<sup>17</sup> *Narodne novine*, br. 155/2002.

<sup>18</sup> *Narodne novine*, br. 51/2000.

<sup>19</sup> <http://www.vlada.hr/default.asp?gl=200304100000003>.

<sup>20</sup> Vlada Republike Hrvatske, *Akcijski plan desetljeća za uključivanje Roma, 2005.* – 2015., Zagreb, ožujak, 2005.

### *b. Sudjelovanje u odgoju i obrazovanju*

Problem kojem će se posebice posvetiti pozornost u Hrvatskoj odnosi se na rano napuštanje obrazovnog sustava. Naime, razmjerno veliki broj mladih ljudi ne polazi srednjoškolsko obrazovanje ili ga ne završava. Ta je skupina društveno osjetljiva jer je izložena rizicima siromaštva i društvene isključenosti, te usvajanju društveno neprihvatljivih ponašanja.

Prema posljednjim podacima, 79,2% učenika/ca koji završe osnovnu školu, u istoj godini nastavljaju i sa srednjim obrazovanjem. Kako bi se osiguralo daljnje školovanje za one koji ne završe osnovno i srednje obrazovanje, poduzimat će se sljedeće mjere:

- *Provodit će se trajni i različiti oblici savjetovanja i usmjerivanja učenika/ca.*
- *Poticat će se fleksibilnost srednjeg obrazovanja razvijanjem tzv. prijelaznih ili »premosnih« (engl. »bridging«) programa kako bi se omogućilo učenicima/ama prijelaz iz strukovnih škola u gimnazije i obratno.*
- *U suradnji sa socijalnim i drugim partnerima, razvit će se sustav praćenja i individualnog savjetovanja za sve one koji se nisu upisali u srednju školu.*
- *Uvest će se novi oblici cjeloživotnog obrazovanja i provoditi stručno preusmjerivanje odraslih za nedostatna zanimanja i poslove.*
- *Nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja, pratit će se napredak prema višim stupnjevima obrazovanja i tržištu rada.*

Državne će i mjesne vlasti poticati pristup predškolskom obrazovanju kako bi, prije polaska u osnovnu školu, u predškolske programe uključile što veći broj predškolske djece.

### *c. Upis studenata/ica u visoko obrazovanje*

Iako se uočava povećanje broja ustanova i programa visokog obrazovanja, veliki broj mladih ljudi zbog svog materijalnoga stanja ne upisuje studij koji odgovara njihovim očekivanjima i sposobnostima, čime se smanjuju jednake mogućnosti obrazovanja za sve.

- *Poduzimat će se mjere za osiguranje jednakih mogućnosti pristupa visokoškolskom obrazovanju za sve.*
- *U suradnji s gospodarstvenim i drugim partnerima osigurat će se stipendije za upisane studente/ice s nedovoljnim prihodima.*

- *Uvođenjem državne mature olakšat će se protočnost pristupnika/ca visokom obrazovanju.*

#### *d. Regionalna pravednost*

U Hrvatskoj postoje velike regionalne razlike s obzirom na uključenost u srednje i visoko obrazovanje. Stoga će Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, u suradnji s drugim ministarstvima odgovornim za gospodarski, regionalni razvoj i zapošljavanje i sa socijalnim partnerima te mjesnom vlasti, razvijati ponude odgoja i obrazovanja, stručnog usavršavanja i osposobljavanja u skladu s potrebama gospodarskog i društvenog razvoja regija i lokalnog stanovništva. Vodit će se računa o osiguravanju ujednačenih mogućnosti pristupa obrazovanju u različitim dijelovima zemlje.

### **3. 2. Poticanje trajnoga profesionalnog razvoja nastavnika/ca i drugih zaposlenika/ca u obrazovanju**

U Hrvatskoj trenutno postoji više kategorija nastavnika/ca koji su obrazovani u različitim vrstama ustanova. Srednjoročni i dugoročni cilj za hrvatsko nastavničko osoblje je postizanje visokoškolske kvalifikacije osposobe za cijelu struku, kako bi se stručnost i status nastavnčkog osoblja izjednačili na svim stupnjevima obrazovanja.

Poučavanje je zahtjevno zvanje u kojem je obrazovanje učitelja/ica i nastavnika/ca ključni element kvalitete nastave. Stoga ih je potrebno pripremiti za razumijevanje složenih ciljeva i zadaća odgoja i obrazovanja te za njihovu primjenu.

Promjene u hrvatskome društvu i pristupanje Hrvatske Europskoj Uniji, zahtijevaju i primjenu cjeloživotnog učenja i trajnog profesionalnog usavršavanja kako bi se odgovorilo novim zahtjevima nastavničkoga poziva. Kao krajnji cilj obrazovne politike naglašava se poboljšanje učenja i poučavanja u obrazovnim ustanovama na svim stupnjevima obrazovanja. Kako bi se postigao taj cilj, potrebno je osnažiti sustav obrazovanja nastavnčkog osoblja, koji će ih osposobiti za razumijevanje, kako ciljeva obrazovanja tako i za razumijevanje potreba učenika, obitelji i društvenoga, kulturnog, gospodarskog i tehničko-tehnološkog okružja.

Jednako tako, javlja se nužnost razvoja i financiranja cjelovite nacionalne strategije obrazovanja nastavnčkog osoblja, nastale kao rezultat savjetovanja s ključnim nositeljima interesa i sa svima onima koji su odgovorni za provedbu obrazovanja. Ova se strategija

odnosi na cjeloviti proces nastavnčkog obrazovanja koje se odvija u tri faze: početno obrazovanje, pripravništvo i trajno profesionalno usavršavanje nastavnčkog osoblja. Strategija uključuje miješani model financiranja (državna, mjesna, privatna i inozemna ulaganja).

U pogledu početnog obrazovanja odgojiteljskog i nastavnčkog osoblja, Bolonjski će proces pružiti *okvir* i *poticaj* za modernizaciju uputnika (kurikuluma) za obrazovanje nastavnika/ca i njegovo usklađivanje sa standardima Europske Unije.

Prioriteti za početno obrazovanje nastavnika/ca, kao i njihovo trajno usavršavanje, bit će stjecanje kvalitetne razine znanja predmeta, nastavnih metoda usmjerenih učenicima, korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT), svijest o nacionalnom identitetu, interkulturalno razumijevanje te znanje stranih jezika. Integrirani model stručnog razvoja morao bi osposobiti nastavno osoblje za povezivanje i primjenu sadržaja učenja sa stvarnim životom.

#### *a. Početno obrazovanje odgojno-obrazovnih djelatnika*

Promjene u školskom sustavu zahtijevaju trajno usavršavanje programa obrazovanja odgojno-obrazovnih djelatnika, kao i razvoj ustanova koje te programe izvode.

- *Modernizirat će se početno obrazovanje odgojno-obrazovnog osoblja, radi usvajanja i razumijevanja znanstvene osnove predmeta i područja za koje se školuju kao i stjecanje pedagoških kompetencija potrebnih za učinkovito djelovanje u odgojno-obrazovnom sustavu koji treba odgovoriti potrebama suvremenoga društva.*
- *Obrazovanje odgojno-obrazovnih djelatnika provodit će se u skladu s Bolonjskim procesom.*

#### *b. Trajno profesionalno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika*

Vlada je odgovorna za stručno, pedagoško i psihološko obrazovanje odgojno-obrazovnih djelatnika i njihovo osposobljavanje prije zapošljavanja. Jednako tako, Vlada financira dodatno usavršavanje za ona područja koja su definirana kao značajna za obrazovnu politiku. Za ostala stručna usavršavanja odgovorni su poslodavci. Vlada djelomično financira troškove trajnoga profesionalnog usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika kao dio obvezne državne pomoći odgojno-obrazovnom sustavu.



U pogledu trajnoga profesionalnog razvoja nastavnika stručnih predmeta u strukovnim i drugim školama, promjene u sadržajima i oblicima nastave zahtijevaju poseban razvojni plan.

Prioriteti obrazovne politike u području stalnoga stručnog usavršavanja ravnatelja/ica i nastavnog osoblja u sklopu odgojno-obrazovnih ustanova/profesionalnih zajednica za učenje, odnose se na stjecanje znanja i umijeća u uspostavljanju mreže veza i partnerskih odnosa s roditeljima i lokalnom zajednicom.

Prioritetni sadržaji:

1. izradba i upravljanje inovativnim projektima,
  2. razvijanje nacionalnog uputnika (kurikuluma) i primjena suvremenih metodičkih pristupa,
  3. korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) u nastavi,
  4. razvijanje poduzetničkih vještina,
  5. učenje u praksi,
  6. razvijanje suradničkih odnosa između škola i razmjena najuspješnije prakse,
  7. stjecanje znanja i vještina za rad s djecom s posebnim obrazovnim potrebama.
- *Izradit će se nacionalna strategija u vrtićima, osnovnim i srednjim školama za profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih djelatnika u vrtićima, osnovnim i srednjim školama, trenera/ica i instruktora/ica u institucijama koje izvode strukovno obrazovanje i usavršavanje, kao i za one koji djeluju na području obrazovanja i osposobljavanja odraslih koji će primjenjivati novi uputnik (kurikulum).*
  - *Uvest će se sustav trajnoga profesionalnog usavršavanja nastavnika/ca u kojem će biti navedena prava i obveze nastavnika/ca za godišnje usavršavanje kao i njihova odgovornost. Predviđa se uvođenje dopusnice (licencije) za nastavničko zanimanje, koja će se obnavljati.*
  - *Značajnu ulogu u unapređivanju kvalitete predmetne nastave, kao i u poboljšanju cjelokupnoga sustava odgoja i obrazovanja, imat će predmetna županijska vijeća, koja čine nastavnici iz svakog pojedinog predmeta kao i predstavnici drugih tijela u području odgoja i obrazovanja.<sup>21</sup>*

---

<sup>21</sup> Vodič kroz Hrvatski Nacionalni Obrazovni Standard za osnovnu školu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, lipanj 2005.

### c. *Razvoj upravljanja odgojno-obrazovnim ustanovama*

Razvijanje škola kao profesionalnih zajednica za učenje, sveobuhvatni je cilj *Plana razvoja*.

Unapređenje sustava odgoja i obrazovanja ima za pretpostavku omogućiti školama da postanu zajednice koje uče, gdje će učenici/ce moći usvojiti znanja i umijeća korisne za život, u kojima nastavnici uče u partnerskom odnosu s učenicima. U takvom okruženju, ravnatelj/ce imaju ključnu ulogu u poticanju i predvođenju tih promjena. Kako bi tu ulogu ravnatelj/ce uspješno izvodili, potrebno im je razumijevanje ciljeva »nove škole« poznavanje uputnika (kurikuluma), suvremenih nastavnih metoda i oblika učenja.

Ravnatelj/ce moraju postati nositelji promjena, vođe, osiguravatelji sredstava i materijalnih poboljšanja, inovatori, te u skladu s time, trebaju razviti dobre komunikacijske vještine.

- *Unaprijedit će se upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom povećanjem upravljačkih sposobnosti ravnatelja/ica.*
- *Predviđa se uvođenje dopusnice (licencije) za ravnatelje/ice odgojno-obrazovnih ustanova škola.*

### d. *Upravljanje obrazovanjem i financiranje*

Nepostojanje institucionaliziranog obrazovanja za ravnatelje/ice te nedovoljan stupanj ovlasti koje se odnose na upravljanje i rukovođenje odgojno-obrazovnim ustanovama, upućuje na potrebu izradbe programa za osposobljavanje ravnatelja/ica u tim područjima koje ih treba osposobiti za razvijanje bliže suradnje između škola i lokalnih zajednica, roditelja i drugih.

- *Do 2008. godine razviti i primijeniti nacionalnu strategiju i sustav za rukovođenje školama.*
- *Do 2007. godine utvrditi nacionalnu politiku za vrjednovanje obrazovnih rezultata.*
- *Do kraja 2006. godine provesti pilot-projekt sustava samovrjednovanja odgojno-obrazovnih ustanova, a njegovu primjenu započeti početkom 2007. godine.*
- *Do 2010. godine postići da 10% ravnatelja/ica u dječjim vrtićima, 50% ravnatelja/ica u osnovnim školama i 75% u srednjim školama ima završen minimalni stupanj osposobljenosti za rukovođenje odgojno-obrazovnom ustanovom.*

Uspješnost unutarnjeg upravljanja i praćenja središnjih, regionalnih i lokalnih ustanova odredit će brzinu i kvalitetu provedbe planiranih promjena.

- *Ojačat će se upravljačke i povjereničke sposobnosti središnje uprave, kao i regionalnih ureda za obrazovanje.*
- *Decentralizacija upravljanja obrazovanjem ostvarivat će se sukladno regionalnim potrebama i strategiji razvoja odgojno-obrazovnog sustava.*

### **3. 3. Razvoj strategija upravljanja odgojno-obrazovnim sustavom i njegova učinkovitost**

#### **3. 3. 1. Učvršćivanje sustava upravljanja**

Uspješan odgojno-obrazovni sustav zahtijeva dobru administraciju i učinkovito financiranje zajedno s drugim mehanizmima upravljanja. Primjenu obrazovne politike omogućuje odgovarajuća raspodjela rada na one koji donose odluke i na one koji djelotvorno upravljaju. Dopune u zakonu, decentralizacija vlasti te reforma sustava financiranja, povećali su potrebu za uspostavom drugačije administracije odgoja i obrazovanja, osobito u pogledu vrjednovanja i upravljanja izvedbom.

- *Upravljanje odgojno-obrazovnim sustavom na državnoj, područnoj i lokalnoj, te razini odgojno-obrazovne ustanove, provodit će se usklađeno kako bi se omogućila kratkoročna i srednjoročna primjena razvojnih mjera te podržalo i potaknulo dugoročno postignuće ciljeva odgojno-obrazovne politike.*
- *Upravljanje prema ciljevima i postignućima razvijat će se u cijelom odgojno-obrazovnom sustavu.*
- *Osnažit će se regionalna suradnja između obrazovnih ustanova razmjenom iskustava programskih i organizacijskih ponuda, s ciljem unapređenja kvalitete odgojno-obrazovnog sustava.*
- *Razvit će se i unaprijediti upravljanje sveučilištima s ciljem učvršćivanja sveučilišne autonomije, odgovornosti i njihova unutarnjeg upravljanja.*

### **3. 3. 2. Povećanje financijskih sredstava za odgojno-obrazovni sustav**

Uspješan odgojno-obrazovni sustav zahtijeva dostatnu količinu javnog financiranja koje omogućuje pristup obrazovnim uslugama te potiče konkurentnost.

Novi izazovi i ciljevi koji se nalaze pred obrazovanjem ističu potrebu za postavljanjem obrazovanja kao prioriteta budućem razvitku. Posebnu pozornost valja posvetiti mogućnostima partnerstva između javnog i privatnog sektora.

Izazovi i ciljevi:

- *Približiti proračunska izdvajanja za obrazovanje europskim standardima. Primjerenu količinu proračunskih sredstava za obrazovanje treba izdvojiti za financiranje unapređenja sustava.*
- *Posebnu pozornost posvetiti financiranju siromašnijih područja, te obrazovanju manjina, osobito onih nedovoljno uključenih u društvo, kao što je to romsko stanovništvo.*
- *Prema mogućnostima proračuna, povećati državnu pomoć kako bi se dala mogućnost odraslima koji žele završiti osnovnu ili srednju školu, a osobito onima kojima je potrebna prekvalifikacija i osposobljavanje za tržište rada.*
- *Osigurati financijsku pomoć za studente/ice kao poticaj za studij.*

Kako sama Vlada ne može podnijeti cijeli teret financiranja, podržat će se novi mehanizmi financiranja koji potiču zajedničke investicije pojedinaca i poslodavaca, a u svrhu obrazovanja odraslih.

- *Izravna pomoć Vlade Republike Hrvatske bit će usmjerena prvenstveno onima kojima je najpotrebnija.*

### **3. 3. 3. Mjere za poboljšanje praćenja obrazovanja**

Uvjet za djelotvorno i pravodobno upravljanje odgojno-obrazovnim sustavom je upravljanje informacijskim sustavom. Ključnu ulogu u suvremenim ministarstvima za obrazovanje čini trajno praćenje obrazovne politike i njezine primjene, što zahtijeva složene sustave i stručne kapacitete.

Potrebno je razvijati funkciju odgojno-obrazovnog nadzora (stručno-pedagoškog, upravnog i inspekcijuskog) kako bi se zajamčilo poštivanje obrazovnog zakonodavstva i obrazovnih standarda. Postojeći je nadzor potrebno postupno usmjeravati i razvijati prema

vrjednovanju (unutarnjem i vanjskom) odgojno-obrazovnih ustanova i sustava u cjelini.

- *Informacijski sustav za praćenje upravljanja u obrazovanju (The Education Management Information System - EMIS),<sup>22</sup> bit će uspostavljen do 2008. godine.*
- *Ojačat će se razvoj odgojno-obrazovne politike i praćenja odgojno-obrazovnog sustava u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa.*
- *Unaprijedit će se prikupljanje statističkih podataka o odgoju i obrazovanju koje se obavlja unutar cijelog sustava.*
- *Utvrđit će se pokazatelji (indikator) za praćenje i poboljšanje kvalitete izvedbe odgojno-obrazovnoga sustava te cjelokupne djelatnosti razvoja školstva.*

Potrebno je uspostaviti jedinstvenu metodologiju prikupljanja podataka u odnosu na potrebe tržišta rada i odgojno obrazovne ponude na svim razinama, što je temelj razvoja suvremenih sustava školskog i profesionalnog obavješćivanja, usmjeravanja i savjetovanja.

#### **3. 4. Odgoj i obrazovanje za društvenu povezanost (koheziju), gospodarstveni rast i razvoj**

Odgoj i obrazovanje strateški su razvojni prioriteti za razvoj hrvatskoga društva.

Uzimajući u obzir činjenicu da se »količina novoga znanja povećava velikom brzinom, pa znanja stečena u tradicionalnom obrazovnom sustavu zastarijevaju i nisu dostatna potrebama pojedinca i društvene zajednice«,<sup>23</sup> te da sukladno tome, građane treba pripremiti za život i rad u društvu temeljenom na znanju, nužno je razvijati svijest o potrebi cjeloživotnog učenja (engl. »lifelong learning«) te stvarati mogućnost obrazovanja za sve. Cjeloživotno se učenje ostvaruje formalnim, neformalnim i informalnim/prirodnim učenjem, pa ono obuhvaća sve navedene oblike, a ne samo školovanje.

- *Cjeloživotno učenje - proces cjeloživotnog učenja radi osobnog razvoja, stjecanja novih znanja, te efikasnije prilagodbe tržištu rada i novim životnim okolnostima.*

---

<sup>22</sup> [http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL\\_ID=10202&URL\\_DO=DO\\_TOPIC&URL\\_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID=10202&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)

<sup>23</sup> *Strategija obrazovanja odraslih*, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, studeni 2004., str. 10.

Cijeli se odgojno-obrazovni sustav mora pripremiti za pružanje odgojnih i obrazovnih usluga, koje trebaju zadovoljiti različite potrebe i uzraste svojih potencijalnih polaznika. Na tim se zadatcima trebaju povezivati s lokalnom zajednicom i različitim socijalnim i drugim partnerima.

Tradicionalno, uloga odgojno-obrazovnih sustava i ustanova je sačuvati i zadržati značajnu ulogu u razvoju pojedinca i zajednice, te u prenošenju kulturnih i nacionalnih vrijednosti. Uz tradicionalna osnovna umijeća i znanja, kao što su komunikacijske vještine u materinjem jeziku i matematičkoj pismenosti, Europska je Unija odredila pet »novih osnovnih umijeća« koje treba razvijati kod svake mlade osobe i odraslih. To su:

- informacijske i komunikacijske sposobnosti,
- tehnička kultura,
- strani jezici,
- prirodnoznanstvena pismenost,
- poduzetništvo i društvene vještine.<sup>24</sup>

Pitanje kojemu treba posvetiti posebnu pozornost je pitanje određivanja pedagoških strategija prema djeci s posebnim obrazovnim potrebama, koje trebaju pridonijeti njihovoj povećanoj uključenosti u društvo. Vrtići, škole, roditelji i lokalna zajednica, u najširem smislu riječi, imat će veću ulogu u procesima njihova uključivanja u društvo.

- *Načelo cjeloživotnog učenja učvrstit će se na svim stupnjevima obrazovanja, pripremanjem i razvijanjem sposobnosti učenja kako učiti (engl. »learning-to-learn«).*
- *Društvena dimenzija obrazovanja naglašavat će se u cijeloj vertikali i u svim područjima obrazovnoga sustava.*
- *S obzirom na sve brže društvene i gospodarstvene promjene, potrebno je unaprijediti prilagodljivost obrazovnoga sustava i njegovu prohodnost, kako bi pojedinci imali veću mogućnost promjene obrazovanja/osposobljavanja, sukladno promjenjivim potrebama tržišta rada i zamisli cjeloživotnog učenja.*

Jednako tako, potrebno je razvijati jedinstveni sustav školskoga i profesionalnog usmjerivanja koji će pojedincu omogućiti usluge obavješćivanja, usmjerivanja i savjetovanja u svim fazama razvoja karijere.

---

<sup>24</sup> [http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/basic-skills\\_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/basic-skills_en.pdf).

### 3. 4. 1. Razvijanje sustava vanjskog vrjednovanja obrazovanja

Razvit će se sustav vanjskog vrjednovanja obrazovnih procesa i ishoda kako bi se osigurala ispravna primjena zakonodavstva o obrazovanju, potaknuo obrazovni razvoj te poboljšala kvalitete učenja. Cilj je razvijanja ovakvog sustava, skupiti i obraditi podatke koji će dalje služiti za donošenje državnih odluka o obrazovanju te za mjesni razvoj obrazovanja i usavršavanja. Dobiveni podatci bit će dostupni učenicima/cama i studentima/cama, roditeljima, obrazovnim ustanovama, državnim tijelima, gospodarstvu i drugima zainteresiranim za unapređenje sustava.

Hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu nedostaje vanjsko vrjednovanje i ocjenjivanje školskih i učeničkih postignuća. Do sada je isključivo škola bila odgovorna za vrjednovanje učeničkih rezultata i postignuća, ali postoji potreba za pouzdanijim, razvidnim i usporedivim podacima, osobito za kraj srednjoškolskog obrazovanja. S tim ciljem, poduzet će se slijedeći koraci:

- *Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja<sup>25</sup> počeo će djelovati 2005. godine.*
- *Državna matura počeo će se provoditi u školskoj godini 2008./2009.*

Međunarodni pregled visokog obrazovanja omogućit će usporedbu hrvatskoga sustava visokog obrazovanja s međunarodnim, a s ciljem njegova unapređenja. U procesu vrjednovanja poticat će se suradnja između različitih sveučilišta i drugih partnera. S tim ciljem:

- *Pregled visokog obrazovanja provest će se u 2005. godini u sklopu OECD-ova projekta »Pregled visokoškolskog obrazovanja«, a izvješće o ishodima projekta bit će objavljeno u 2006. godini.*

Jednako tako, razvit će se i vanjsko vrjednovanje rezultata učenja i u osnovnim školama, a u skladu s time:

- *Hrvatska će sudjelovati u PISA<sup>26</sup> projektu 2006. i 2009. godine.*

---

<sup>25</sup> Institucija je ustanovljena na temelju zakona o Nacionalnom centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja, *Narodne novine*, br. 151/2004.

<sup>26</sup> PISA (Program for International Student Assessment) – međunarodna komparativna ispitivanja koja organizira i provodi OECD-e u trogodišnjim ciklusima (2000., 2003., 2006.).

## **4. CILJEVI RAZVOJA ODGOJA I OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ**

Ovo se poglavlje odnosi na kvalitativne i kvantitativne ciljeve izvedbe u odgojno-obrazovnom sustavu. Ciljevi su postavljeni prema očekivanim razvojnim mjerilima Europske Unije do 2010. godine.<sup>27</sup>

### **4. 1. Predškolski odgoj i osnovno obrazovanje**

Zadaća je predškolskog odgoja i osnovnoškolskog obrazovanja razvijanje sposobnosti, znanja i umijeća kod djece i učenika/ca koje će im pomoći u odrastanju za stvaralačko, osposobljeno, humanistički usmjereno, odgovorno i djelatno uključivanje u suvremeno društvo. Kako bi se te zadaće ispunile, potrebno je u odgojno-obrazovnom sustavu poboljšati pristup kvalitetnim odgojno-obrazovnim uslugama, modernizirati nastavne sadržaje i metode te poticati pluralizam ponuda, kako bi se razvijala kvaliteta učenja i spriječila isključenost u obrazovanju, poboljšali materijalni uvjeti prostora i opreme te ojačao sustav upravljanja. Posebna pozornost posvetit će se uključenosti roditelja i lokalne zajednice u partnerski odnos sa školom.

#### **4. 1. 1. Predškolski odgoj i obrazovanje**

Lokalne zajednice su najčešći osnivači dječjih vrtića i one financiraju predškolsku djelatnost na svom području te snose najveću odgovornost u ustrojstvu predškolskog odgoja i obrazovanja. Predškolski odgoj i obrazovanje djece od šest mjeseci do polaska u osnovnu školu (šesta godina života) čini dio cjeline ranog obrazovanja djeteta, koji pomaže smanjenju razlika u društvenom podrijetlu i sposobnostima učenja, i nastoji što je moguće bolje zadovoljiti djetetove razvojne potrebe te ga uvesti u svijet svjesnog učenja (pripremiti djecu za polazak u školu). Preporuča se stvaranje prostornih, kadrovskih i materijalnih uvjeta za uključivanje sve djece u programe predškolskog odgoja, a poglavito u program pripreme za školu (predškola).

- *Ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja imaju kvalificirano osoblje koje sukladno trajnom profesionalnom usavršavanju može pružiti kvalitetno obrazovanje djeci predškolske dobi, a*

---

<sup>27</sup> Sustavni se pregled kvalitativnih pokazatelja (indikatora) izvedbe nalazi u *Dodatku* (Tablica 3.).



*poglavito djeci s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama te darovitoj djeci.*

- *Posebnu pozornost posvetit će se većem uključivanju djece predškolske dobi iz socijalno i ekonomski ugroženih obitelji u predškolske ustanove.*

#### **Razvojni ciljevi:**

- *Do 2010. godine povećati broj upisanih u predškolske programe sa sadašnjih 43% na 60%.<sup>28</sup>*
- *Do 2010. godine povećati obuhvat djece predškolom (godinu dana prije polaska u osnovnu školu) sa sadašnjih 96% na 98%.*

#### **4. 1. 2. Osnovno obrazovanje**

Razvojno je prvenstvo osnovnog obrazovanja podizanje kvalitete i učinkovitosti školovanja učenika/ca te razvijanje potrebnih znanja i vještina koje bi im omogućile osobni razvoj, kao i završavanje osnovnog obrazovanja s ciljem nastavljanja školovanja bez obzira na sposobnosti, spol, vjersku, nacionalnu ili regionalnu pripadnost ili socijalni status.

#### **Razvojni ciljevi:**

- *Do 2010. godine povećati broj upisanih učenika/ca u osnovnu školu sa sadašnjih 96,5% na 98%, a postotak onih koji završavaju školovanje sa sadašnjih 91,0% na 95%.<sup>29</sup>*
- *Do 2010. godine povećati broj osnovnih škola koje rade u jednoj smjeni sa sadašnjih 25,45% na 40%, a do 2010. godine ukinuti nastavu u tri smjene.<sup>30</sup>*

---

<sup>28</sup> *Tablica 3., vidi Dodatak.*

<sup>29</sup> *Isto.*

<sup>30</sup> *Tablica 3., Tablica 4., vidi Dodatak.*

a. *Razvoj Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda i Nacionalnog nastavnog uputnika (kurikuluma) za osnovnu školu*

Razvoj Nacionalnog nastavnog uputnika (kurikuluma) omogućit će usklađivanje uputnika (kurikuluma) s europskim trendovima.

- *Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) za osnovnu školu bit će završen 2005. godine.*
- *Nacionalno vijeće za uputnik (kurikulum) osnovat će se u 2005. godini.*
- *Do kraja školske godine 2005./2006., na temelju HNOS-a, izradit će se Nacionalni nastavni uputnik (kurikulum) za osnovnu školu.*

**Razvojni ciljevi:**

- ***U školskoj godini 2005./2006. eksperimentalno će se uvesti elementi HNOS-a u 5% osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. Iskustva u tim školama pratit će se i vrjednovati.***
- ***U školskoj godini 2006./2007., sve će osnovne škole početi s primjenjivanjem HNOS-a i Nacionalnog nastavnog uputnika.***
- ***Do kraja 2007. godine učitelji/ce će proći program osposobljavanja za provedbu HNOS-a i novog uputnika (kurikuluma).***
- ***Do 2008. godine svi će učitelj/ce steći osnovnu razinu informatičkih sposobnosti.***

b. *Vrjednovanje ishoda osnovnog odgoja i obrazovanja*

Unapređenje odgoja i obrazovanja pretpostavlja i uvođenje vrjednovanja procesa i ishoda obrazovanja s čime bi se upoznalo učenike/ce, nastavnike/ce, roditelje i obrazovnu upravu. Od osobite je važnosti oblikovanje novih metoda vrjednovanja koje će usmjeravati razvoj nastave i ustrojstvo rada u školi. PISA<sup>31</sup> projekt omogućit će vrjednovanje obveznog odgoja i obrazovanja na međunarodnoj razini.

---

31

[http://www.pisa.oecd.org/pages/0,2987,en\\_32252351\\_32235731\\_1\\_1\\_1\\_1\\_1,00.htm](http://www.pisa.oecd.org/pages/0,2987,en_32252351_32235731_1_1_1_1_1,00.htm)

U sklopu PISA projekta OECD-a, 2000. i 2003. godine provjeravalo se u kojoj su mjeri petnaestogodišnjaci razvili stupanj sposobnosti raščlanjivanja, zaključivanja, uspješnog komuniciranja te vještina važnih za cjeloživotno učenje. U tom projektu Hrvatska nije sudjelovala ni 2000. niti 2003. godine, tako da za razliku od ostalih država sudionica, nema suodnosne podatke koje bi mogla koristiti u svrhu usporedbe s rezultatima učenika/ca iz inozemstva 2006. godine. Valja napomenuti kako će, zbog neusklađenosti modela tog testiranja s dosadašnjim načinom poučavanja, u hrvatskim školama kod interpretacije rezultata biti potreban oprez (slično vrijedi i za srednju Europu).

Sadašnje je unutarnje ili školsko vrjednovanje subjektivno, uglavnom zbog nedostatka državnih standarda vrjednovanja učenja i postignuća. Stoga je važno izgraditi novi državni sustav unutarnjeg i vanjskog vrjednovanja, a usporedno s njegovim oblikovanjem započeti s osposobljavanjem učitelja/ca.

Vanjsko vrjednovanje ishoda rada, na osnovi ispitnih instrumenata za vanjsko procjenjivanje odgojno-obrazovnih postignuća u svakom razredu i za svaki nastavni predmet, u suradnji s *Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa*, pripremat će i provoditi *Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja* ili druga za to osposobljena ustanova.

- *Uz pomoć učitelja/ica, učenika/ca, roditelja te ravnatelja/ica, izradit će se preporuke o tome što čini uspješnu školu u Hrvatskoj.*
- *Pratit će se rad škola, predvidjeti poticaji za škole koje pokazuju visoku uspješnost kao i dodatne mjere stručno pedagoške pomoći za one sa slabijim ishodom.*
- *Poticat će se suradnja među školama, između škole i učenika, među samim učenicima, između škole i obitelji te između škole i lokalne zajednice.*
- *Sustav samovrjednovanja škola bit će primijenjen do 2008. godine.*

### *c. Pedagoški razvoj*

Razvijat će se suvremene pedagoške metode u poučavanju. To će uključivati primjenu raznovrsnih nastavnih metoda, razvijanje i unapređenje umijeća učenja i stvaranje poticajnog okruženja za učenje u školi. Modernizirat će se i poboljšati obrazovanje učitelja/ica kako početno tako i trajno profesionalno usavršavanje, te razvijati posebne ponude savjetovanja učenicima/cama.

- *Podupirat će se i razvijati prilagodljiva odgojno-obrazovna rješenja koja će učenike/ce stavljati u središte nastavnoga procesa s ciljem promicanja kvalitetnijeg osnovnog obrazovanja za sve. Obrazovanjem učitelja/ica razvijat će se znanja i umijeća kojima će se to postići.*
- *Razvijat će se nastavni sadržaj i nastavne metode te didaktička opremljenost, kako bi što bolje odgovorili različitim oblicima učenja.*
- *Odgojno-obrazovne ustanove uspostaviti će prilagodljive oblike suradnje na mjesnoj i područnoj razini.*
- *Razvijat će se zamisao individualizacije poučavanja koji će se temeljiti na potrebama, predznanju, sposobnostima i interesima učenika.*

*d. Obrazovanje za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama*

Republika Hrvatska u svoj odgojno-obrazovni sustav uključuje djecu i učenike/ce s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. *Zakonom o predškolskom odgoju i naobrazbi*<sup>32</sup> uređeni su upisni prioriteti djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u dječje vrtiće. Osnovnoškolsko obrazovanje je za njih, kao i za svu drugu djecu, obvezatno i besplatno, a također imaju prednost pri upisu u srednje škole. Ipak, zbog nedovoljnih financijskih sredstava i arhitektonske neprimjerenosti škola, brojni učenici/ce s tjelesnim oštećenjima nisu u potpunosti uključeni u redovni sustav odgoja i obrazovanja.

Kako bi se postigla kvalitetnija integracija učenika/ca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, nužno je bolje osposobljavanje nastavnoga osoblja za rad s njima. U svezi s time postojeće će se učiteljsko i nastavničko osoblje osposobiti kroz procese profesionalnog usavršavanja. Osvremenit će se programi za odgoj, obrazovanje i osposobljavanje učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama te ustrojiti sustav praćenja i nakon završetka njihova školovanja. Uredit će se odnosi u posebnim ustanovama koje su pod upravom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, kako bi se osigurali uvjeti za pružanjem njihove stručne potpore redovnom školskom sustavu.

---

<sup>32</sup> *Narodne novine*, br. 10/1997.

### **Razvojni ciljevi:**

- **Osigurati arhitektonsku dostupnost odgojno-obrazovnih ustanova djeci i učenicima/ma s motoričkim oštećenjima.**
- **Težiti da se djeca i učenici/ce s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama uključuju u primjerene sadržaje odgojno-obrazovnih ustanova na mjesnoj razini.**
- **Urediti odgoj i obrazovanje za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama dodatnim pravnim i stručnim propisima.**
- **Povećati prilagodljive i raznovrsne ponude programa s ciljem povećanja uključenosti djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u odgojno-obrazovni sustav i društvo u cjelini.**

### *e. Međunarodno uključivanje i europska dimenzija u obrazovanju*

Tijekom procesa priprema za pristup Republike Hrvatske Europskoj Uniji, međunarodna je suradnja u području obrazovanja važna. Pitanja obrazovanja u Europskoj Uniji uglavnom su nacionalnog značaja, pa će u skladu s tim i Hrvatska suvereno donositi odluke koje imaju utjecaj na njezinu obrazovnu politiku. Stoga je, radi očuvanja nacionalnog identiteta, važno izraditi Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) prije ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju.

- *Međunarodnom suradnjom razmotrit će se iskustva i prakse zemalja članica OECD-a i Europske Unije te će se za hrvatske uvjete i potrebe, primjenjiva i korisna iskustva, ugrađivati u nacionalne planove.*
- *Utvrđit će se hrvatski obrazovni prioriteti za međunarodnu suradnju.*
- *Povećat će se uključenost u dostupne programe Europske Unije.*

Pripreme za pristupanje u Europsku Uniju znače da se Hrvatska mora priključiti procesima i razvoju na europskoj razini, te se, sukladno tome, pripremiti za udovoljavanje visoko postavljenim odgojno-obrazovnim ciljevima i mjerilima Europske Unije za 2010. godinu.

Države članice Europske Unije surađuju preko »otvorene metode koordinacije«, što znači da imaju zajedničku bazu statističkih podataka, pokazatelja, prepoznavanja i širenja primjera dobre

prakse, vrjednovanja od stranih stručnjaka te pilot-projekte. Trenutno, postoji lista od 29 indikatora i 5 europskih mjerila vrjednovanja obrazovnog sustava.<sup>33</sup>

- *Hrvatski će stručnjaci za odgoj i obrazovanje neprekidno pratiti razvojne smjerove školstva u državama Europske Unije, te uključiti primjere dobre inozemne prakse u nacionalnu strategiju.*

#### **Razvojni cilj:**

- *Do 2008. godine uvesti sustav pokazatelja koji će omogućiti Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa praćenje i usporedbu razvoja odgojno-obrazovnoga sustava s obrazovnim sustavima država članica Europske Unije.*
- *Izraditi nacionalni pedagoški standard za osnovne i srednje škole te standarde za izradbu mreže škola koji će se postupno provoditi.*

## **4. 2. Srednje obrazovanje**

### **4. 2. 1. Odgoj i obrazovanje u srednjim školama**

Srednjoškolski se sustav odgoja i obrazovanja odnosi na programe gimnazija, umjetničkih škola, četverogodišnjih strukovnih škola (tehničkih, gospodarskih, zdravstvenih itd.), trogodišnjih strukovnih škola, te na programe osposobljavanja i usavršavanja odraslih. Ovi su programi podijeljeni u klasične školske programe te programe koji sadrže i praksu. Od školske godine 2003./2004., brojni su se obrtnički programi »udružili« u sadržajnom smislu, kao i u uvjetima za praktičnu izobrazbu.

Učenici gimnazija polagat će državnu maturu od 2009. godine, a učenici četverogodišnjih strukovnih i umjetničkih škola od 2010. godine. Državna će matura pridonijeti ujednačavanju obrazovnih sposobnosti učenika/ca, te olakšati protočnost pristupnika/ca visokom obrazovanju.

- *Državna je matura standardizirani vanjski završni ispit kojim se provjerava razina znanja i dostignutih sposobnosti učenika na kraju gimnazije i drugih četverogodišnjih srednjih škola.*

<sup>33</sup> [http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/back\\_indi\\_en.html](http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/back_indi_en.html).

*Pravilnikom o državnoj maturi i njezinoj provedbi, uredit će se postupak i provedba državne mature. Uvođenjem državne mature provest će se vanjsko vrjednovanje obrazovnih postignuća učenika/ca i škola, te olakšati odabirni postupak pristupnicima/cama visokoškolskim ustanovama.*

Poticat će se suradnja među ustanovama koje provode srednje obrazovanje i osposobljavanje s ciljem poboljšanja kvalitete i pristupa obrazovanju, te povećanjem mogućnosti izbora za učenike/ce. Istodobno, cilj je razvijati raznovrsne strukovne vještine i sposobnosti učenika/ca strukovnih škola te im omogućiti pristup daljnjem obrazovanju. U tako postavljenom sustavu strukovnog obrazovanja potrebno je razvijati usluge profesionalnog obavješćivanja i savjetovanja, temeljene na konceptu usmjeravanja za potrebe tržišta rada.

- *Uvest će se novi sustav razina upućenosti u skladu s višerazinskim sustavom Europske Unije, a sukladno s tim i popis odgovarajućih strukovnih programa i zanimanja. Postojeći sustav strukovnih osposoba zamijenit će novi koji će se odrediti u suradnji sa socijalnim i drugim partnerima, a koji će odgovarati novom sustavu razina kompetencija.*

#### **Razvojni ciljevi:**

- **Do 2010. godine povećati stopu upisa u srednje škole sa sadašnjih 79,2% na 83% učenika/ca koji su završili osnovnu školu.<sup>34</sup>**
- **Do 2010. godine povećati broj učenika/ca u gimnazijskim i umjetničkim programima sa sadašnjih 29% na 35% od ukupnog broja upisanih u srednjoškolske programe.<sup>35</sup>**
- **Do 2010. godine povećati stopu učenika/ca koji su završili srednjoškolski program sa sadašnjih 69,5% na 75% istog naraštaja.<sup>36</sup>**
- **Do 2008. godine svi će nastavnici/ce steći osnovnu razinu informatičkih upućenosti.**

---

<sup>34</sup> Tablica 3., vidi Dodatak.

<sup>35</sup> Isto.

<sup>36</sup> Isto.

#### **4. 2. 2. Gimnazije i umjetničke škole**

U gimnazijskim programima učenici stječu vrlo široka, općeobrazovna znanja, što je izvrsna osnova za nastavak obrazovanja na visokoškolskim ustanovama. Učenici mogu upisati četiri vrste gimnazijskih programa: opći, jezični, prirodoslovno matematički i klasični. Od ukupno 79,2% mladih koji po završetku osnovne škole upišu srednju školu, 29% ih upisuje gimnazijske (26,5%) i umjetničke programe (2,5%), s tim da učenici koji upišu umjetničke programe, u najvećem postotku nastavljaju obrazovanje na umjetničkim akademijama.

Neki se učenici/ce ne uspiju snaći i postići očekivane rezultate što dovodi do odustajanja od daljnjeg školovanja (engl. »drop out«). Bitno je stoga osigurati trajnu potporu učenicima/ama kako bi bili uspješniji u svom školovanju, ojačati njihovo samopouzdanje te im pomoći u rješavanju nastalih problema.

- *Informacijski će sustav za praćenje upravljanja u obrazovanju omogućiti nacionalno praćenje broja upisanih u srednjoškolsko obrazovanje, kao i onih koji ga završe.*

#### **Razvojni ciljevi:**

- *Uvesti državnu maturu kao standardizirani završni ispit na kraju srednjoškolskog obrazovanja. Učenici će gimnazija državnu maturu polagati od 2009. godine, a učenici četverogodišnjih stručnih i umjetničkih škola od 2010. godine.*
- *Učenicima srednjih škola učiniti dostupnim primjereno školsko i profesionalno usmjeravanje i savjetovanje.*

Promjene u regionalnim demografskim kretanjima kao i gospodarstveni i društveni zahtjevi prema obrazovanju utječu na promjene u mreži srednjih škola i programa. Potrebno je osigurati veći značaj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja u regijama.

- *U suradnji s ministarstvima zaduženim za gospodarski i regionalni razvoj, izradit će se nacionalne i regionalne procjene potrebnih obrazovnih profila kako bi se prema njima oblikovali planovi razvoja ljudskih potencijala te će se poticati promjene u skladu s tim planovima.*
- *Koristit će se fondovi Europske Unije za razvoj novih oblika planiranja i izvođenja nastave.*



- *Novi Nacionalni uputnik (kurikulum) za srednje škole odredit će trajanje i sadržaje srednjeg obrazovanja u skladu s potrebama tržišta rada, visokoškolskog obrazovanja i cjeloživotnog učenja. Nacionalni će uputnik (kurikulum) biti završen do 2010. godine, a slijedit će načela i metodologiju HNOS-a za osnovnu školu.*
- *Pripremu i primjenu novog uputnika (kurikuluma) pratit će trajno profesionalno usavršavanje nastavnika/ca, uz poticanje suradnje između nastavnika/ca, škola, roditelja, lokalne zajednice, socijalnih i drugih partnera, te razmjenu primjera dobre prakse.*

#### **Razvojni cilj:**

- ***Do kraja 2010. godine dovršiti Nacionalni uputnik za srednje škole koji će slijediti načela i metodologiju HNOS-a za osnovnu školu, a kojega će pratiti trajno profesionalno usavršavanje nastavnika/ca.***

#### **4. 2. 3. Strukovne škole**

##### *a. Sustav strukovnog odgoja, obrazovanja i osposobljavanja*

*Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa poduzelo je konkretne korake za unapređenje strukovnog obrazovanja koji su dijelom predviđeni u »Zelenoj knjizi«.<sup>37</sup>*

*Osnovana je Agencija za strukovno obrazovanje čija je djelatnost, u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, planiranje, razvijanje, organiziranje, praćenje i vrjednovanje školskoga sustava, te stručno usavršavanje nastavnog osoblja na području strukovnog obrazovanja. Glavni koraci koji će se poduzeti do 2010. godine, a u sklopu Nacionalnog obrazovnog sustava, poticat će nužnu sinergiju nacionalnog i globalnoga razvoja, a da se pritom ne dokinu nacionalna obilježja i tradicija.*

<sup>37</sup> *Zelena knjiga*, CARDS 2001 Vocational Education and Training, komponenta 1, podkomponenta 1.3.1, lipanj, 2004., <http://cards.skolstvo.htnet.hr/?show=comp1>.

### Razvojni ciljevi:

- **Promjena strukovnog obrazovanja kako bi postalo manje specijalizirano i prilagodljivo potrebama polaznika i tržišta rada.**
- **Prilagodba profila i programa zanimanja prema tržištu rada, socijalnim i gospodarskim potrebama, moderniziranje sadržaja i metoda strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, te osiguravanje mogućnosti nastavka obrazovanja nakon završene strukovne škole.**

#### *b. Razvijanje normativnog okvira, planiranje i upravljanje*

- *Osnovat će se Vijeće za strukovno obrazovanje (savjetodavno tijelo) koje će uključivati ključna ministarstva i ustanove kao i gospodarsko-socijalne partnere.*
- *Neprekidno će se provoditi praćenja i rasčlambe te usporedbe na nacionalnoj i međunarodnoj razini s ciljem prepoznavanja novonastalih potreba za znanjima i umijećima u gospodarskome sektoru.*
- *Načini financiranja uskladit će se s novim Zakonom o strukovnom obrazovanju s ciljem podržavanja decentraliziranog upravljanja.*

Dugoročni je cilj usklađivanje broja škola i programa, te osnutak obrazovnih regionalnih središta s različitim programima koji pokrivaju više područja djelatnosti i koji odgovaraju potrebama mladih ljudi i drugim zainteresiranim polaznicima/cama određenoga područja.

#### *c. Kvalifikacije i programi, uvod u promjenu uputnika (kurikuluma) u školama i osuvremenjivanje opreme radionica*

*Izradit će se programi trajnog profesionalnog usavršavanja za nastavno i rukovodno osoblje strukovnih škola, razvojni projekti s ciljem uvođenja i provedbe novog uputnika (kurikuluma), te osuvremeniti opremljenost radionica u školama i odabranim školskim središtima.*

Regionalni obrazovni centri pružat će opće znanje i stručne kvalifikacije.

#### Razvojni ciljevi:

- **Do 2010. godine smanjiti broj mladih koji odustaju od srednjoškolskog obrazovanja, pružanjem usluga savjetovanja, dopunske nastave i prilagodljivih programa, te učenjem u praksi.**
- **Do 2010. godine ojačati institucionalne kapacitete Agencije za strukovno obrazovanje s ciljem potpore razvoja novog HNOS-a i nastavnog uputnika (kurikuluma), te trajnog profesionalnog usavršavanja nastavnika/ca.**

### 4. 3. Visoko obrazovanje

#### 4. 3. 1. Sveučilišni i stručni studiji

Unapređenje visokog obrazovanja provodit će se kroz četiri temeljna cilja. To su: primjena Bolonjskog procesa, funkcionalna integracija sveučilišta, jačanje stručnih (veleučilišnih) studija putem razvoja dvojnoga (binarnoga) sustava, te uspostava sustavnog praćenja i osiguravanja kvalitete i vrsnoće visokoškolske nastave u jedinstvu sa znanstveno-istraživačkim radom. U sustavu javne uprave na ostvarenju navedenih ciljeva djelovat će, osim *Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje* i *Agencija za znanost i visoko obrazovanje* u čijem je sastavu *Nacionalni ENIC/NARIC ured*.

Republika Hrvatska potpisala je *Bolonjsku deklaraciju*<sup>38</sup> u svibnju 2001. godine. Načela *Bolonjske deklaracije* i ostali temeljni ciljevi razvoja visokoga obrazovanja ugrađeni su u *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*<sup>39</sup> iz srpnja 2003. godine, te u *Izmjene i dopune spomenutog zakona*<sup>40</sup> iz srpnja 2004. godine. Tijekom 2005. godine bit će dovršena prva faza provedbe Bolonjskog procesa, koja uključuje uvođenje sustava jamstva kvalitete, uvođenje dvocikličnog sustava studijskih programa, te priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija sukladno preporukama *Lisabonske konvencije*.<sup>41</sup> U zakonske su akte ugrađene slijedeće ključne djelatnosti, te rokovi za njihovu provedbu u razdoblju do 2010.:

<sup>38</sup> [http://www.mzos.hr/Download/2005/05/03/Bolonjska\\_deklaracija.pdf](http://www.mzos.hr/Download/2005/05/03/Bolonjska_deklaracija.pdf).

<sup>39</sup> *Narodne novine*, br. 123/2003.

<sup>40</sup> *Narodne novine*, br. 105/2004.

<sup>41</sup> [http://www.mzos.hr/Download/2005/05/03/Lisabonska\\_konvencija\\_hrv.pdf](http://www.mzos.hr/Download/2005/05/03/Lisabonska_konvencija_hrv.pdf).

- *Uvest će se sustav lako prepoznatljivih i usporedivih akademskih i stručnih stupnjeva te dodatka diplomu radi bržega i lakšeg zapošljavanja i međunarodne prepoznatljivosti.*
- *Uvest će se jedinstveni sustav triju ciklusa studiranja: preddiplomskoga, diplomskog i poslijediplomskog (specijalističkoga i doktorskog) studija te europski sustav prijenosa bodova – ECTS (European Credit Transfer System).<sup>42</sup>*
- *Promicati će se pokretljivost i prevladavanje zapreka slobodnom kretanju studenata i nastavnika.*
- *Uspostavit će se nacionalni sustav praćenja i jamstva kvalitete te promicati europska suradnja u osiguranju kvalitete.*
- *Jačanjem kadrovske i informacijske infrastrukture povećat će se funkcionalna integracija sveučilišta.*
- *Pravna će se integracija sveučilišta provesti do 31. prosinca 2007. godine, a u tom će se razdoblju osnažiti visokoobrazovne ustanove koje nisu dio sveučilišta.*
- *Do početka akademske godine 2010./2011. bit će uspostavljen dvojni (binarni) sustav koji treba omogućiti jačanje stručnih studija uz usporedno jačanje veleučilišta i visokih škola koji će ih izvoditi. Prestanak izvođenja stručnih studija na sveučilištima, istima treba omogućiti višu kvalitetu izvođenja sveučilišnih studijskih programa, te kvalitetnije razgraničenje između srodnih sveučilišnih i stručnih studija koje sveučilišta trenutno usporedno izvode.*

#### **Razvojni ciljevi:**

- ***Do 2006. godine uspostaviti sustav jamstva kvalitete u visokoobrazovnom sustavu Republike Hrvatske.***
- ***Do početka akademske godine 2010./2011. uspostaviti dvojni (binarni) sustav.***

U 2005. godini Republika Hrvatska sudjeluje u projektu OECD-a »Pregled visokoškolskog obrazovanja« koji će pružiti točniji uvid u sustav hrvatskoga visokog školstva. Izvješće o ishodima ovog projekta bit će objavljeno 2006. godine.

Izradit će se i primijeniti strategija za osiguravanje vertikalne i horizontalne pokretljivost u dvojnome (binarnom) visokoškolskom sustavu u sva tri ciklusa (preddiplomski, diplomski i doktorski studij), koja će uključivati i socijalnu dimenziju te poticati cjeloživotno

<sup>42</sup>

[http://www.mzos.hr/Download/2005/05/03/Europski\\_sustav\\_prijenosa\\_bodova\\_\(ECTS\).pdf](http://www.mzos.hr/Download/2005/05/03/Europski_sustav_prijenosa_bodova_(ECTS).pdf).

obrazovanje i međunarodnu suradnju na svim razinama uz pomoć predviđenih mreža i modela.

Visokoobrazovne ustanove koje su dio sveučilišta, kao i one koje nisu, uskladit će strategiju vlastitog razvoja s državnom strategijom policentričnog razvoja hrvatskoga visokoškolskog sustava. Policentrični razvoj visokoškolskog sustava omogućit će profiliranje sveučilišta s naglaskom na razvoj središta izvrsnosti, te usklađivanje vizije sveučilišta s regionalnim potrebama i posebitostima. Policentrični razvoj uključuje razvoj i jačanje veleučilišta i stručnih studija po istom modelu.

Rad visokoobrazovnih ustanova uskladit će se s procedurama i načinima propisanim zakonom i podzakonskim aktima, s posebnim naglaskom na slijedećim točkama:

- *Jedinstvo znanstveno-istraživačkog i nastavnog procesa na svim razinama obrazovanja.*
- *Stalno osuvremenjivanje nastavnih programa i uvođenje novih načina poučavanja.*
- *Jačanje eksperimentalne osnovice za nastavni i znanstveno-istraživački rad, osobito u studijima tehnike, biotehnike, medicine i srodnih disciplina te prirodoslovlja.*
- *Stalnu obnovu i podmlađivanje znanstvenoga i nastavnog osoblja na sveučilištima i veleučilištima u skladu s nacionalnom strategijom.*
- *Poticanje diplomiranja u studijskom roku za sve studije.*
- *Objektivizaciju ocjenjivanja studenata.*
- *Povećanje ukupnog broja visokoobrazovanih građana Republike Hrvatske.*
- *Usklađivanje upisne politike s potrebama tržišta radne snage u Republici Hrvatskoj.*

U 2005. će godini biti donesen *Zakon o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima* u skladu sa *Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* i novim studijskim programima te preostali podzakonski akti kojima će se regulirati sva pitanja visokoškolske djelatnosti (pravilnici, nautci i sl.).

#### Razvojni ciljevi:

- *Osvremeniti nastavne programe i potaknuti učinkovitije sudjelovanje studenata u nastavnom procesu.*
- *Do 2010. godine smanjiti postotak studenata koji napuštaju visoko obrazovanje na 50% u odnosu na sadašnjih 69,5 %.*<sup>43</sup>
- *Do 2010. godine povećati ukupan broj diplomanada visokih učilišta za 30%.*
- *Do 2010. godine povećati broja nastavnika za 20-25 %.*
- *Ojačati eksperimentalne osnovice za nastavni i znanstveno-istraživački rad.*
- *Do 2010. godine provesti vanjsko vrjednovanje kvalitete visokoškolskih programa i ustanova, uz usporedan razvoj jedinica za jamstvo kvalitete na visokim učilištima.*

#### 4. 3. 2. Razvoj obrazovanja odgojiteljskoga i nastavnog osoblja

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa razvijat će strategiju obrazovanja nastavničkog osoblja koja će biti utemeljena na međunarodnim standardima obrazovanja nastavnika/ca, a u skladu s Bolonjskim procesom. U izradbi strategije bit će uključeni nastavnici, profesori i drugi stručnjaci, radi unapređenja obrazovanja odgojitelja/ica, učitelja/ica i nastavnika/ica. Obrazovanje će se provoditi kroz tri stupnja:

- početno obrazovanje,
- pripravništvo,
- trajno profesionalno usavršavanje.

Izradit će se standardi i kompetencije za svaku kategoriju i stupanj.

Razvit će se i provoditi:

1. U okviru usklađivanja studija s *Bolonjskom deklaracijom* sveučilišni integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij u trajanju od pet godina, čijim se završetkom stječe 300 ECTS bodova. (Početak takve organizacije studija započet će od akademske godine 2005./2006., a krajnji rok potpune provedbe je 2010. godina. Postoji mogućnost obrazovanje učitelja na visokim učiteljskim škola na kojima će se izvoditi učiteljski studij koji je stručni studij u trajanju od 4 godine, te na kojem student stječe 240 ECTS bodova, dok učiteljski studij, koji je specijalistički diplomski stručni studij u trajanju od jedne godine, stječe 60 ECTS bodova.

<sup>43</sup> Tablica 3., vidi Dodatak.

Za obrazovanje odgajatelja izvodit će se studij predškolskog odgoja koji je stručni studij u trajanju od tri godine. Radi usklađivanja studija s *Bolonjskom deklaracijom*, trajanje studija predškolskog odgoja produženo je s dvije na tri godine.)

2. Nacionalni projekti uz potporu međunarodne tehničke pomoći (engl. »cascade model«).
3. Nacionalni izvođači programa kao, primjerice, *Zavod za školstvo RH, Agencija za strukovno obrazovanje* (model utemeljen na potrebama, ali vođen zahtjevima). (Program pedagoško-psihološke izobrazbe namijenjen je stručnjacima koji su završili tzv. nenastavničke fakultete, a rade [ili se pripremaju za to] u nastavi.)
4. Inovativni programi nevladinog sektora i regionalni programi (subvencionirani te koje financiraju polaznici/ce).
5. Djelatnosti usavršavanja organizirane u školama koje su nastale kao rezultat samovrjednovanja škole, akcijskih istraživanja, promišljanja i razvojnog planiranja.

Izvođenje strategije profesionalnog razvoja u fazama, koje će izvoditi navedeni izvođači u suradnji s inozemnim stručnjacima, kratkoročno će se usredotočiti na izgradnju sposobnosti ustanova koje će izvoditi usavršavanje. Strategija će jednako tako težiti okupljanju darovitoga nastavnog kadra i njihovih nastavnika/ca koji su sposobni izraditi i predstaviti programe koji će utjecati na nastavnu praksu. Kako bi se postigli ciljevi za unapređenje kvalitete učenja, što je sveobuhvatni cilj ovog dokumenta, ravnatelj/ce, mentori/ce i savjetnici/e morat će planirati i podržati uvođenje profesionalnog usavršavanja i u škole.

- *Razvit će se i pratiti pilot-programi.*
- *Srednjoročno će novoosposobljeni odgojitelji/ce, učitelji/ce, nastavnici/e-mentori, nastavnici/e-savjetnici i nastavnici/e treneri raditi na širenju i primjeni programa koji su uspješno provedeni, te će se razviti sveobuhvatna strategija za obrazovanje nastavničkog osoblja.*
- *Dugoročno, doći će do decentralizacije obrazovanja za nastavničko osoblje, te će se izvođenje usavršavanja otvoriti konkurentnosti tržišta.*

### **Razvojni cilj:**

- **Do 2010. godine osposobiti 20.000 učitelja/ica i nastavnika/ca njihovim sudjelovanjem u godišnjim programima trajnoga profesionalnog usavršavanja koji se odnose na prioritete obrazovne politike.**

*Sadržajno, prioriteta područja za početno obrazovanje i trajno usavršavanje odgojateljskoga i nastavničkog osoblja uključuju:*

1. *metode djelatnog poučavanja i učenja, te razvoj prigodnih materijala za učenje,*
2. *oblikovanje učenja prema novom HNOS-u i nastavnom uputniku (kurikulumu),*
3. *pismenost u uporabi informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT), te njihova primjena u učenju,*
4. *rješavanje društvenih problema i problema u ponašanju učenika/ca,*
5. *razvijanje poduzetničkih umijeća,*
6. *razvijanje obrazovanja za djecu s posebnim potrebama (daroviti učenici/ce te oni/e s teškoćama u učenju),*
7. *mjesni i školski programi pedagoškog osposobljavanja i osposobljavanje za zadaće mentora/savjetnika za određene predmete,*
8. *razvoj umijeća vođenja,*
9. *stjecanje znanja i vještina savjetnika za školsko i profesionalno usmjeravanje.*

### *Odgojiteljski i učiteljski studiji*

U širem kontekstu *Plana razvoja*, razvoj obrazovanja za odgojiteljska i nastavnička zanimanja imat će ključnu ulogu u podržavanju mnogih od planiranih novina u obrazovnom sustavu. S druge strane i novine će utjecati na njihovo obrazovanje preko sustava nadzora, jamstva i poboljšanja kvalitete, povećanjem kapaciteta u nastavničkim studijima, u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa i u nacionalnim agencijama, razvoj uputnika (kurikuluma), regionalne novine te preobrazba škola u profesionalne zajednice za učenje.

Programi odgojiteljskih i učiteljskih studija izradit će se u skladu s Međunarodnom razradbom zanimanja, drugim međunarodnim dokumentima koji se odnose na to područje te pretežnim



programskim modelima u zemljama Europske Unije. Programi će omogućiti odgojiteljima i učiteljima ravnopravnost s ostalim stručnim djelatnicima u obrazovnom sustavu u stručnom usavršavanju i napredovanju u Hrvatskoj i Europskoj Uniji. U programe će se uz dodiplomsko obvezno uključiti i cjeloživotno obrazovanje odgojitelja i učitelja. Početak takve organizacije studija nastupa akademske godine 2005./2006., a krajnji rok potpune provedbe je 2010. godina.

Mreža odgojiteljskih i učiteljskih studija odredit će se u skladu s populacijskim potrebama i reformiranim sveučilištem te kadrovskim stanjem pojedinih ustanova. Modeli organizacije su u pravilu učiteljski fakultet i sveučilišni odjel za odgojiteljski i učiteljski studij.

*Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa izradit će Pravilnik o utvrđivanju znanstvenih područja koji će omogućiti znanstveno-nastavno napredovanje i razvoj znanstvenih projekata u disciplinama koje se odnose na odgojiteljska i nastavnička zanimanja.*

Potaknut će se znanstvena istraživanja problema u predškolskom odgoju i osnovnoj školi s obzirom na činjenicu što su takva istraživanja u Hrvatskoj izrazito nedostatna u posljednja dva desetljeća (ekonomske i demografske osnove, pravna regulacija, standardi prostora, opreme, osoblja, plaća, uspješnosti i dr.).

Prostor i oprema odgojiteljskih i učiteljskih studija standardizirat će se na osnovi vrjednovanja postojećega stanja i poboljšati investicijama, osobito uz suvremena nastavna sredstva.

Vježbaonice za studente odgojiteljskih i učiteljskih studija osmislit će se posebnim mjerama standardizacije osoblja i opreme kao uzorne funkcionalne ustanove za praktično osposobljavanje budućih i usavršavanje postojećih odgojitelja i učitelja.

#### **Razvojni ciljevi:**

- ***Uskladiti programe studija s potrebama struke te s Bolonjskim procesom, a stručne nazivke te akademske nazive i stupnjeve sa zakonom i s međunarodnom razradbom zanimanja.***
- ***Obuhvatiti što veći broj odgojiteljskoga i nastavničkog osoblja godišnjim programima trajnog profesionalnog usavršavanja.***

#### **4. 3. 3. *Financiranje visokog obrazovanja***

U tijeku sljedećega petogodišnjeg razdoblja treba uspostaviti novi način financiranja visokoga školstva koji će zamijeniti dosadašnji naslijeđeni sustav izravnoga državnog administriranja novca sastavnicama sveučilišta.

- *Od 1. siječnja 2006. godine, financiranje će se prenijeti s izravnog doznačivanja sredstava fakultetima na doznačivanje cjelokupnog iznosa upravama sveučilišta (engl. »lump-sum«), čime će sveučilištima biti pružena prilika da doista provode vlastitu razvojnu politiku usklađenu s nacionalnim prioritetima, strategijom i načelom policentričnog razvoja.*
- *Sredstva iz državnog proračuna namijenjena visokomu obrazovanju nastojat će se ukupno povećati u skladu sa zbiljskim mogućnostima, no glavno težište će biti usmjereno na djelatnosti povećavanja financijskih sredstava iz drugih izvora, posebice iz privatnog sektora. To posebice vrijedi za programe za koje se osnovano pretpostavlja da će potrebe za osobljem koje se osposobljava moći biti zadovoljene i mimo državnog proračuna.*
- *Poticat će se hrvatske visokoškolske ustanove da sredstva za znanstveno-istraživačke i nastavne programe traže i preko natječaja nacionalnih i međunarodnih (europskih) tijela koja predviđaju sredstva za tu svrhu.*

U razdoblju od 2005. do 2010. godine potrebno je izraditi i uvesti model stipendiranja studenata koji odgovara potrebama studenata i društva za pojedinim strukama i osobljem na cijelom prostoru Republike Hrvatske.

#### **Razvojni ciljevi:**

- ***Od 2006. godine uvesti model jedinstvenoga financiranja sveučilišta.***
- ***Do 2010. godine povećati udio privatnoga sektora u visoko školstvo.***

#### 4. 4. Obrazovanje i osposobljavanje odraslih

Obrazovanje odraslih posebice je važno područje bez kojega nije moguć daljnji razvoj cjelokupnog društva: konkurentnost, povećavanje mogućnosti zapošljavanja, društvena kohezija, djelatno građanstvo, razvoj demokracije i građanskog društva te održivi razvoj svih područja.

Razvoj je obrazovanja odraslih Vlada Republike Hrvatske odredila krajem 2004. godine dokumentom *Strategija obrazovanja odraslih*<sup>44</sup> i *Akcijskim planom provedbe strategije obrazovanja odraslih*.<sup>45</sup> U međuvremenu je izrađen i *Nacrt prijedloga zakona o obrazovanju odraslih*.

Prioritetna je djelatnost priznavanje obrazovanja odraslih kao sastavnice obrazovnog sustava utemeljenog na koncepciji cjeloživotnog učenja i načelima otvorenosti i dostupnosti svima, stvaralaštvo i prilagodljivost oblika, metoda i sadržaja. Uspostavit će se veza između politike, teorije i prakse obrazovanja odraslih, razvijanjem partnerstva na svim razinama te njihovim sudjelovanjem u oblikovanju, praćenju i promicanju cjeloživotnog učenja. *Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa* imati će čelnu ulogu u koordiniranju i ostvarenju navedenih zadaća. U svezi s time potrebno je poduzeti slijedeće korake:

- *Povećati ulaganja gospodarstva i države na svim razinama u obrazovanje odraslih.*
- *Razviti sudjelovanje i odgovornost socijalnih i drugih partnera.*
- *Odrediti djelatnosti i mjere provedbe ostvarivanja prava na učenje svim građanima tijekom života, posebice za ciljne skupine (nezaposleni, branitelji, nepismeni, mlađi s neodgovarajućim obrazovanjem itd.).*
- *Provoditi trajno profesionalno usavršavanje nastavnika/ca koji sudjeluju u programima obrazovanja i osposobljavanja odraslih.*
- *Poticati korištenje nove informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) u obrazovanju i učenju.*

---

<sup>44</sup> *Strategija obrazovanja odraslih*, Vlada RH, studeni 2004.

<sup>45</sup> *Akcijski plan provedbe strategije obrazovanja odraslih*, Vlada RH, studeni 2004. *Strategija obrazovanja odraslih* i *Akcijski plan* objavljeni su na mrežnim stranicama MZOŠ-a: <http://www.mzos.hr/default.asp?gl=200407270000003&jezik=1&sid=>

Povećanje obrazovne strukture stanovništva omogućit će se:

- *Smanjenjem troškova obrazovanja i osposobljavanja, uvođenjem izvora i mehanizama dostatnog i stabilnog financiranja.*
- *Preobrazbom tradicionalnoga obrazovnog sustava i uvođenjem prilagodljivih obrazovnih programa.*
- *Usklađivanjem obrazovne ponude s potrebama tržišta rada i povećanjem obaviještenosti o postojećoj obrazovnoj ponudi.*
- *Priznavanjem znanja i umijeća stečenih u različitim oblicima neformalnog učenja.*
- *Prilagođivanjem obrazovnoga sustava potrebama i mogućnostima odrasle osobe kao učenika.*
- *Osnaživanjem ustanova za obrazovanje odraslih i poticanjem razvoja andragoške znanosti.*
- *Uspostavljanjem i razvojem sustava upravljanja kvalitetom u obrazovanju odraslih.*

Prioritetne su ciljne skupine cjeloživotnog obrazovanja: odrasli bez završene osnovne i srednje škole, odrasli sa završenom srednjom školom koja ne odgovara potrebama tržišta radne snage, stanovništvo u pojedinim područjima (primjerice, otoci), osobe s posebnim obrazovnim potrebama i dr. Svakoj ciljnoj skupini treba pristupiti poštujući posebnosti njezinih potreba i mogućnosti.

#### **Razvojni ciljevi:**

- ***Prilagoditi sustav obrazovanja odraslih potrebama tržišta rada i mogućnostima odraslih za učenje, a posebno ugroženim ciljnim skupinama.***
- ***Smanjiti nepismenost te stvoriti uvjete za završetak osnovnog i srednjeg obrazovanja s ciljem osposobljavanja i povećanja zapošljivosti.***

Razvoj konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva počiva na konkurentnosti radne snage. Stoga će se sustavno poticati završavanje što višeg stupnja obrazovanja odraslih, razvojem obrazovnih programa trajnog osposobljavanja i usavršavanja u svim strukama.

Razvojem mehanizama veće dostupnosti, prilagođenim kriterijima upisa, poticanjem prilagodljivih sadržaja i oblika izvođenja te financijskom potporom, stvorit će se mogućnosti za uključivanje odraslih u programe visokog obrazovanja.

**Razvojni cilj:**

- **Veće uključivanje odraslih u programe visokog obrazovanja.**

Država, lokalna zajednica, socijalni partneri, obrazovne ustanove i institucije građanskoga društva, u suradnji i partnerskom okruženju, promicanjem kulture učenja i senzibiliziranjem javnosti za stvaranje organizacija i zajednica koje uče, pridonijet će većoj motiviranosti svih građana za učenje i stvaranju Hrvatske utemeljene na znaju.

**Razvojni ciljevi:**

- **Do 2010. godine povećati udio BDP-a za obrazovanje na 4,9%.**
- **Do 2010. godine povećati redovite izdatke za kvalitetno obrazovanje, ne ubrajajući plaće, kao omjer javnih izdataka za školovanje do visokoškolskog stupnja, sa sadašnjih 9,6% na 13% od ukupnih javnih izdataka za obrazovanje.**

## 5. DODATAK

Tablica 3. Indikatori razvoja odgojno-obrazovnog sustava

	Indikatori učinkovitosti sustava	Sadašnje stanje		Napredak	
		2004. <sup>46</sup>	EU prosjek <sup>47</sup>	2007.	2010.
A1	<b>Neto omjer upisa</b> <i>Neto omjer upisa</i> je omjer upisane djece službeno određene dobi za razinu odgoja i obrazovanja prema ukupnoj populaciji u toj dobi. Ukupni omjer upisanih koji je viši od 100% upućuje na nedosljednost u tim dvjema bazama podataka.				
	▪ predškolsko obrazovanje	43,0	75,0	50,0	60,0
	▪ osnovna škola	96,5	95,0	97,5	98,0
	▪ srednja škola	79,2	85,0	81,0	83,0
	▪ gimnazije i umjetničke škole/strukovne škole	29/71	55/45	31/69	35/65
A2	<b>Omjer završetka školovanja</b> <i>Primarni omjer završetka osnovne škole</i> je omjer ukupnog broja učenika/ca koji uspješno završavaju posljednju godinu osnovne škole u jednom naraštaju prema ukupnom broju djece koja bi trebala završavati školu.				
	▪ osnovna škola	91,0	96,0	92,0	95,0
	▪ srednja škola	69,5	78,7	71,0	75,0
A3	<b>Sudjelovanje u tercijarnom obrazovanju</b> <i>Sudjelovanje u tercijarnom obrazovanju</i> je razmjer populacije od 15 godina ili više koja se upisala na službeno tercijarno obrazovanje koje vodi priznanje hrvatskoj kvalifikaciji.				
	▪ upisanost na sveučilište	122.000		125.000	130.000
	▪ upisanost na institucije izvan sveučilišta	26.300		31.500	36.000
	▪ bruto omjer upisa dobne skupine od 18 do 29 godina unutar visokog obrazovanja	15,0		16,0	17,0
	▪ stopa odustajanja	69,5		60,0	50,0
	▪ trajanje studija u godinama (na sveučilištu)	7,1		6,9	6,5
A4	<b>Troškovi obrazovanja</b>				
	▪ Javni trošak obrazovanja kao udjel u BDP-u (%)	4,4	4,94 (EU25)	4,6	4,9

<sup>46</sup> Statistički podaci o školama za 2004. godinu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

<sup>47</sup> [http://www.eurostat.gov.uk/publications/publicationlist/Eurostat\\_yearbook\\_2004.asp](http://www.eurostat.gov.uk/publications/publicationlist/Eurostat_yearbook_2004.asp).

	<ul style="list-style-type: none"> <li>Privatni izdaci za obrazovne institucije iz BDP-a</li> </ul>	0.003	0.62	0,01	0,1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Povratni trošak za predtercijarno obrazovanje kao udjel u ukupnom državnom trošku</li> </ul>	95	80	92	88
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Stalni troškovi (ne na plaće) za kvalitetu obrazovanja kao proporcija javnog troška za predtercijarnog obrazovanja</li> </ul>	9,6		11	13
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Investicije u nove školske zgrade i obnove kao postotak obrazovnog budžeta</li> </ul>	0,28 8,4 (MMTPR <sup>48</sup> )		1	2
<b>A5</b>	<b>Mladi koji rano napuste školovanje</b>				
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Postotak mladih ljudi od 18 do 24 godine starosti koji imaju završeno strukovno obrazovanje te nisu nastavili daljnje obrazovanje/osposobljavanje</li> </ul>	58	16.4	50	40
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Postotak mladih ljudi od 22 godine starosti koji su uspješno završili četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje (ISCED 3)</li> </ul>	55	75,4 (EU15) 78,7 (EU25)	60	65
<b>A6</b>	<b>Organizacija obrazovanja</b>				
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Postotak osnovnih škola koje rade u jednoj smjeni</li> </ul>	25,45	N/A	30	40
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Postotak osnovnih škola koje rade u tri smjene</li> </ul>	6,21	N/A	4	0
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Postotak osnovnoškolaca koji pohađaju školu u jednoj smjeni</li> </ul>	17,5	N/A	30	50
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Postotak osnovnoškolaca koji pohađaju školu u tri smjene</li> </ul>	10,8	N/A	5	0
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Postotak srednjih škola koje rade u jednoj smjeni</li> </ul>	23,76	N/A	26	32
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Postotak srednjoškolaca koji pohađaju školu u jednoj smjeni</li> </ul>	12,0	N/A	20	25
<b>A7</b>	<b>Obrazovna postignuća</b>				
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Prosječno postignuće (i distribucija) učenika/ca u dobi od 15 godina na PISA skali čitalačke pismenosti</li> </ul>	N/A	494	480	490
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Prosječno postignuće (i distribucija) učenika/ca u dobi od 15 godina na PISA skali matematičke pismenosti</li> </ul>	N/A	475	470	475
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Prosječno postignuće (i distribucija) učenika/ca u dobi od 15 godina na PISA skali pismenosti za prirodne znanosti</li> </ul>	N/A	499	480	490

<sup>48</sup> Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka.

Tablica 4. Ustanove, polaznici, osoblje i prikaz rada u smjenama (2004.-2005.)<sup>49</sup>

	<b>Broj</b>	<b>Ukupan broj polaznika</b>	<b>Ukupan broj odgojitelja, učitelja, nastavnika</b>	<b>Broj ustanova u jednoj smjeni</b>	<b>Broj ustanova u dvije smjene</b>	<b>Broj ustanova u tri smjene</b>
Dječji vrtići	1.192	163.747	7.020			
Osnovna škola <sup>50</sup>	837	394.325	28.335	213 (25,45%)	572 (68,34%)	52 (6,21%)
Srednje škole	402	195.340	16.738	96 (23,76%)	308 (76,24%)	
Visoka učilišta	102	148.300	5.820	94 (92,16%)		
<b>Ukupno</b>	<b>2.533</b>	<b>901.712</b>	<b>57.913</b>	<b>403</b>	<b>880</b>	<b>52</b>

<sup>49</sup> Baza podataka u školstvu MZOŠ-a 2004./2005.

<sup>50</sup> Ukupan broj osnovnih matičnih škola je 837, a broj područnih odjeljenja je 1.412.